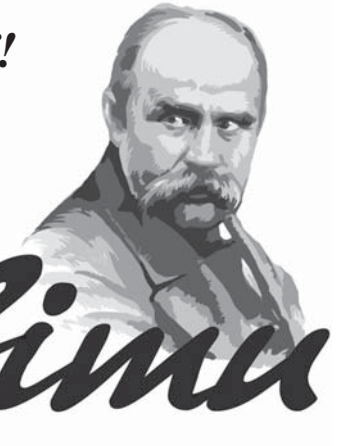

СЛОВО

Без мови немає нації!

Прогнози

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

12 (960), 22—28 березня 2018

«І засміялась провесінь: — Пора!»

19 березня українці вітали Ліну Костенко з днем народження (продовження теми на с. 10)

Законопроект № 5670-д «Про мови...» може стати «троянським конем»

Василь БОЙЧУК

Тільки через піклування про національну освіту, національну культуру і національну економіку можна збудувати успішну міцну країну. Прикладом цього є Польща, Литва, Латвія, Естонія.

Одна єдина офіційна і державна мова є безумовним чинником єдності й благополуччя держави. На жаль, Міністерство освіти України чомусь постійно проштовхує рівність між мовами національних меншин і державною мовою. Прикладом цього є так званий громадський законопроект №5670-д від 09.06.2017 року «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Саме так можна трактувати пункт 2 статті 1 цього законопроекту, де написано, що «Статус української мови як єдиної державної мови не може бути підставою для заперечення мовних прав і потреб осіб, що належать до національних меншин». Разом із Законом України «Про освіту», де «гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу» (ст. 7, п. 1, абз. 3) ми отримуємо повну рівність і законні права мови національних меншин і державної української мови. Але ж Конституція України стверджує, що державна мова у нас одна і такої рівності бути не може. Мовою навчання має бути державна мова, а мова національних меншин може вивчатися як елемент навчання. Чому ж тоді закладають міну сповільненої дії у мовному законі і замість об'єднувачого чинника ми знову хочемо помилятися. Адже ігнорування колишнього недосконалого Закону України «Про мови в Укра-

їнській РСР» від 1989 року, брак української мови в Криму і на сході України було причиною непорозуміння, бажання північного сусіда захистити «російськомовних», тобто війни.

У законопроекті № 5670-д подають також невідповідні щодо української мови відсоткові співвідношення у питаннях книгодрукування, мови ЗМІ та ін., що загалом не сприяло б формуванню українськомовного державотворчого середовища в Україні.

Є підозра, що попри великий список відомих ініціаторів законопроекту №5670-д, багато хто з них його просто не читав, довіряючи тим, хто має на меті вчергове звести нанівець усі потуги щодо утвердження української України.

Такий підхід у законопроекті № 5670-д суперечить висновкам Венеціанської комісії про те, що «заохочувальна політика щодо державної мови гарантує становлення самообутовності загальнодержавної спільноти і, зі свого боку, забезпечує взаєморозуміння — як поміж різними частинами населення, так і всередині кожної з них. Можливість застосовувати офіційну мову на всій території країни має бути забезпечена громадянам також і з метою запобігання дискримінації при здійсненні ними своїх основоположних прав — у тих регіонах, де більшістю населення є особи, що належать до національної меншини» (CDL-AD(2010)035, параграф 42).

Європейська Хартія регіональних або міноритарних мов від 5 листопада 1992 року (ратифікована Законом України № 802-IV від 15.05.2003) стверджує, що «захист і підтримка регіональних або міноритарних мов не повинні здійснюватися на шкоду офіційним мовам і необхідності їх вивчати» (преамбула).

Пояснювальна доповідь до Рамкової конвенції про захист національних меншин від 1 лютого 1995 року (ратифікована Законом України № 703/97-ВР від 09.12.1997) зазначає, що «зобов'язання Сторін щодо застосування мов меншин жодним чином не порушує статусу офіційної мови (офіційних мов) держави» (пункт 66) і «насправді знання офіційних мов є чинником суспільної злагоди та єдності» (пункт 78).

Окрім законопроекту № 5670-д у Верховній Раді України зареєстровані також ще два законопроекти про мови: законопроект народного депутата України Ярослава Лесюка № 5556 від 19.12.2016 року «Про мови в Україні» та законопроект № 5669 від 19.01.2017 року «Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні».

Кожен із цих трьох законопроектів має вади. Проте у двох останніх законопроектах спроби витіснення державної мови немає, навпаки, є кращі відсоткові співвідношення щодо книгодрукування, мови ЗМІ та ін.

На похвалу законопроекту № 5670-д від 09.06.2017 року «Про забезпечення функціонування української мови як державної» — останні статті щодо взаємодії з поліцією, інспекціями та ін. випи-сані краще.

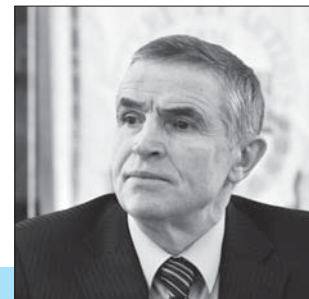
Підтримуючи ініціативу Лариси Ніцой, пропоную об'єднати кращі статті кожного з цих трьох законопроектів, вийти на консолідований законопроект «Про мови в Україні» задля законодавчого утвердження української мови як об'єднувачого чинника усіх громадян України незалежно від етнічного походження.

ЗДАТНІСТЬ ДО СПРОТИВУ

3-4

СВІТ ЩЕ ПІЗНАЄ ЙОГО

5

ШЕВЧЕНКІВ ЩОДЕННИК

8-9

БАРВИ СЛОВА

12

ЗАПРОШУЄ ЙОСИП МАРУХНЯК

15

Пам'яті Першого космонавта України Леоніда КАДЕНЮКА

11 березня виповнилося 40 днів із того дня, коли раптово зупинилося серце першого космонавта Незалежної України, Героя України Леоніда Каденюка. З цієї нагоди Українське молодіжне аерокосмічне об'єднання “Сузір'я” ініціювало тиждень пам'яті відомої людини, завдяки якій 20 років тому на орбіті Землі вперше пролунав гімн, був розгорнутий прапор Незалежної України та в космосі побував “Кобзар” Тараса Шевченка. Завершив тиждень вечір пам'яті Леоніда Каденюка, який відбувся у п'ятницю, 16 березня, у приміщенні КМДА.

Організаторами виступили УМАКО “Сузір'я” та Київська міська держадміністрація, участь у вечорі взяли відомі науковці, громадські діячі, люди, які близько знали Леоніда Костянтиновича, колеги з Державного космічного агентства України, Аерокосмічного товариства України, Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання “Сузір'я”, Міжнародної екологічної ради, Буковинського земляцтва та ін.

Гості вечора отримали можливість дізнатися про маловідомі сторінки життя та діяльності Леоніда Каденюка, відкрити його зовсім з іншого боку: як людину, як професіонала, як льотчика-випробувача і сім'янина.

Крім теплих спогадів на вечорі презентували кілька громадських ініціатив щодо увічнення пам'яті Героя України, які взяли під свою опіку УМАКО “Сузір'я” та інші громадські організації. Передусім — перейменування вулиці Московської в столиці на вулицю Леоніда Каденюка, створення волонтерського руху КОЗАК (КОсмічний ЗАгін Каденюка), створення серії муралів на космічну тематику в Києві та по всій Україні, перевидання різними мовами, передусім — англійською й арабською книжки Леоніда Каденюка “Місія — Космос”, створення меморіалу на могилі космонавта на Байковому кладовищі (цим опікується народний художник України Анатолій Гайдамака).

А ще УМАКО “Сузір'я” спільно з Міжнародною радою екологічної безпеки й Аерокосмічним агентством України вирішили започаткувати почесну відзнаку “Зірка космонавта Каденюка”, якою щороку в день народження космонавта нагороджуватимуть людей за досягнення в науці, ракетно-космічній галузі й захисті екології.

Але найбільшим вшануванням пам'яті Леоніда Каденюка, як відзначали учасники вечора, стане збереження в Україні аерокосмічної галузі й статусу однієї з шести космічних держав світу. Бо, як радив землякам знаменитий фізик Стівен Хокінг, з яким нещодавно попрощалася Америка, треба не дивитися під ноги, а звернути погляди до зір.

Ось які фрагменти виступів учасників вечора.

Олег Володимирович ПЕТРОВ, народний депутат IV скликання, голова правління УМАКО “Сузір'я”:

— Леонід Каденюк — не просто Герой України, не просто генерал, не просто космонавт. Це один із десяти символів Незалежної України. І патріотизм його глибокий: 1997 року, готуючись до польоту, взяв із собою на орбіту томик “Кобзаря” Шевченка. І це єдина друкована книжка, яка побувала в космосі — зараз цей том зберігається у Каневі в музеї Тараса Шевченка.

Це Леонід Каденюк робив щиро

і від усього серця. Це якраз той символ, який потрібен Україні. Я дякую нашим американським друзям, які організували зустріч із американським астронавтом Брезвіком. І мене вразило, що на зустріч із американським астронавтом були черги школярів і студентів. А тут так мало людей.

Він пішов із життя дуже рано, раптово, на бігу. Мені здається, ми самі ще не зрозуміли, кого втратили. Інший американський астронавт Майкл Лопес, який приїжджав на один день, сказав, що нам треба готувати космонавтів, бо ми лишилися без символу. Йому запропонували зробити екскурсію по Києву, а він сказав, що хотів би поїхати до Леоніда. І ми повезли його на Байкове кладовище.

Пишаємося, що, дякуючи Леоніду Каденюку, вперше в космосі пролунав державний гімн України, і наш прапор уперше піднявся вище зірок. Мало хто знає, але ми працювали над проектом, і він хотів знову полетіти в космос і НАСА розглядала саме його кандидатуру

Син та дружина Леоніда Каденюка з ведучим вечора народним артистом України Анатолієм Матвійчуком

на командира Шатла. На жаль, Господь розпорядився по-іншому. Мабуть, йому там більше потрібні астронавти.

Едуард Іванович КУЗНЕЦОВ, радник голови Державної космічної агенції України, керівник проекту підготовки космонавтів до польоту:

— Хочеться пригадати, як Леонід Костянтинович став нашим космонавтом, як здійснив завдання, поставлене перед ним державою, як жив після повернення з невагомості.

Коли мені доручили керувати цим проектом, ми перебрали багато людей, адже участь у конкурсі зголосилося взяти близько 30 осіб. Він викликав у нас симпатію і як фахівець, і як звичайна людина. І в НАСА, де він стажувався, на нього звернули увагу через його допитливість і бажання пізнати нове.

Коли екіпаж повернувся з польоту, командир екіпажу Кельвер Кегер сказав, що вони дуже раді, що Україну представляв саме Леонід Каденюк і що це гордість для всієї України.

Леонід Костянтинович завжди ходив пішки, їздив у метро, користувався громадським транспортом, без охорони, був надзвичайно скромною людиною.

Валерій Іванович ЦИБУХ, Надзвичайний і Повноважний Посол України, голова Буковинського земляцтва в Києві:

— У грудні ми звернулися до нього з проханням стати почесним головою Буковинського земляцтва в Києві. Він погодився. І це підняло наш авторитет і статус земляцтва. Також він очолював Раду екологічної безпеки, яка об'єднала і відомих науковців, і депутатів, і громадських діячів.

Ми разом із ним переконували в Будапешті в Центральному офісі регіонального екологічного центру для Центральної і Східної Європи в тому, що Україна має серйозні проблеми, особливо на сході. І нам вдалося переконати і нещодавно ухвалено рішення, що Україна увійшла до складу регіонального екологічного центру.

Леонід Костянтинович був ав-

нина його пам'яті. Намагаємося переконати керівництво країни, що ми космічна держава, щоб українці продовжували літати і відкривати космос. Маємо унікальну школу, і ця школа може і повинна дати нових космонавтів.

Валентин Порфирівич ЯЦЕНКО, голова комісії Охорони здоров'я “Космічна біомедицина”, присутній на усіх етапах програми, коли Каденюка обирали для почесної місії:

— Уже працює школа імені Л. Каденюка, яка готуватиме астронавтів України в чотирьох напрямках, є програма підкорення Місяця з метою виконання програми підготовки нового покоління людей, готових освоювати космос за межами нашої планети.

Олександр Миколайович СЕМЕНЕНКО, голова громадсько-го об'єднання “Трибунал”:

— Сьогодні в залі дуже мало людей. А знаєте, скільки до нього зверталось щодня і скільки допомагав? Він щодня мені телефонував увечері й радився, як кому можна допомогти. Він нікому не відмовляв. Моя мама казала: “Льонечка, ти такий добрий, як же ти зміг полетіти в космос із твоєю добротою?”. Але в цьому була і велика мудрість. Не забуваймо, такі люди народжуються дуже рідко.

Віра Юрївна КАДЕНЮК, дружина космонавта:

— Я розкажу про ті речі, про які ніхто ніколи не чув. Коли Леонід Костянтинович подав заявку в загін космонавтів — тоді ще був Радянський Союз — їх було 9 тисяч охочих. Потім почався відбір, проводили різні випробування, тести. Потім їх лишилося 4 тисячі, а під кінець лишилося 9 осіб, які увійшли до Загону космонавтів. І Льоня був серед них. А знаєте, які тести проводили над ними? Розкажу лише про один. Людину кляли на стіл, пропускали через неї струм, доки серце не зупинялося. А тоді проводили реанімаційні заходи, щоб побачити, як швидко можна “запустити” серце і чи можна це зробити взагалі. Як їм потім пояснювали, це робили для того, щоб зрозуміти, що буде, якщо в космосі раптом космонавта вдарить струмом, як швидко людина опритомніє. Отакі були тести. І це лише один, а їх були сотні.

Життя Леоніда Костянтиновича було суцільним ризиком. Він був льотчиком-випробувачем, і щоразу, коли їм привозили необкатаний літак, з якого треба було витиснути все, — це був ризик. Часто проводили таке випробування: літак піднімали на максимальну висоту і там вимикали двигун, і коли літак починав падати, на мінімальній висоті треба було запуснути двигун, знову його

вирівняти. Але це не завжди вдавалося.

А ще був експеримент, коли льотчика садили в кабінку і її оббризували радіоактивною речовиною, щоб подивитися, як поводитиметься льотчик і машина. І дуже часто після таких випробувань льотчика витягували з кабінки, бо він не розумів, де він і що відбувається. Це був жах. І Льоня через це пройшов. Із 50 льотчиків-випробувачів загону, в якому служив Леонід, серед живих лишилося семеро. І ми, жінки, що жили тоді у військовому містечку, понад усе боялися моменту, коли починали вити сирени. Бо це означало, що знову хтось розбився, і кожна молила Бога, щоб то був не її чоловік.

Але попри те, в житті Леонід був м'якою людиною. За 38 років, що ми прожили разом, він жодного разу не підвищив на мене голос, не сказав поганого слова. Наш син ніколи не стояв у кутку — просто не було причини. Ми ніколи не ділили домашню роботу — кожен робив те, що міг. Він і посуд мив, і підлогу, і прасував.

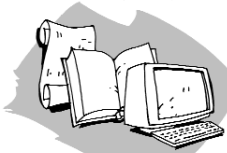
Льоня протягом 40 років бігав. Через день бігав свої 10 кілометрів. У нас на Печерську біля будинку є куток, де живуть бродячі пси. І щоразу напередодні Льоня питав мене: “А у нас є щось у холодильнику собачкам”? І ми вигрібали все, і він щоразу брав пакет і годував собак. А коли помер наш Аякс, німецький боксер, Льоня всю ніч провів на лоджії з ним в обнімку — він не міг його кинути. Таким був мій чоловік.

Нізар Аль-Рафаї, віце-президент Української Академії наук із міжнародних відносин:

— Немає людей, які можуть наблизити інших до проблем екології більше, ніж космонавти. І що справді дивувало і вражало, наскільки він був скромною людиною. І це відчувалося. Я загаду, як Леонід Каденюк був головою делегації НАНУ в Тайвані й там була зустріч із Мастер Дар Маши. Щоб було зрозуміло, така Мама Тереза в Азії, дуже авторитетна людина. І вона після зустрічі сама встала і провела Леоніда Костянтиновича. Такого ніколи не було. На зустріч із нею чекають місяцями. А вона сама встала і провела. Це багато говорить про людину.

Зараз Академія наук готує переклад його книги “Місія — Космос” англійською та арабською мовами. Також ми хочемо доповнити видання спогадами людей, які близько знали його, працювали з ним, любили його. Бо світ знає легенду про Леоніда Каденюка. А ми хочемо, щоб світ пізнав його як людину.

Наталка ПОЗНЯК

“У наші міста і села повертаються імена людей, згадувати про яких уголос за радянського окупаційного режиму було заборонено і небезпечно для життя цілих родин”.

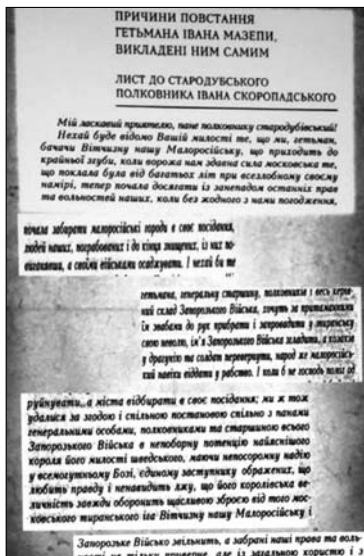
Музей Полтавської битви започаткував просвітницький проект про інформаційну війну Московщини проти України

“Інформаційна війна московського царя Петра I проти гетьмана України Івана Мазепи: мова документів та експонатів Музею історії Полтавської битви”. Таку назву має науковий історико-просвітницький проект, який стартував у Музеї історії Полтавської битви. “Це лише один із перших заходів, присвячених інформаційній війні. Далі буде”, — зазначають у дирекції музею. Презентацію проекту відвідали журналісти, історики-науковці облцентру, працівники відділу культури і туризму міськвиконкому, активісти товариства “Просвіта”, ГО “ВелоПолтава” та Українського козацтва.

історії Полтавської битви з наукової роботи Людмила Шендрік, оперуючи документами — джерелами з монографій вітчизняних, польських, російських істориків (зокрема, й петербурзької дослідниці Таїрової-Яковлевої), висвітлює такі моменти:

- причини переходу І. Мазепи на сторону Карла XII;
- хто підтримав І. Мазепу в ухваленні рішення про вибір шведського короля як союзника?
- чи укладав І. Мазепа договір із польським королем Станіславом Лещинським?
- методи боротьби Петра I проти І. Мазепи, війна без правил;
- з якою метою була проголошена анафема І. Мазепі?
- позиція запорозьких козаків у подіях 1708—1709 рр.

А це, повідомляє офіційна сторінка музею у Фейсбук, йшлося про медалі, медальйони, гра-

Виступ Людмили Шендрік

вюри, живописні полотна у колекції музею історії Полтавської битви, які за часів Петра I використовували з пропагандистською метою як засіб впливу на свідомість людей. З їхньою допомогою творився імперський міф про “великого правителя”, який здобув блискучі перемоги.

Перший заступник голови Полтавського ОО товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка Олег Пустовгар зичив успіху проекту й подарував музею унікальне видання “Козацька старшина Гетьманщини. Енциклопедія”. Цю книжку професора Володимира Кривошеї видано на замовлення Українського інституту національної пам’яті (УІНП). Ця енциклопедія — розкішне полігра-

фічне видання, на 789 сторінках якого зібрано понад 14 тис. даних козацьких старшин-полковників, сотників, Генерального військового суду та ін. “У часи російської і більшовицької окупації України тема генеалогії козацчини замовчувалася. Перші, хто почав її розробляти, — науковці з української діаспори, котрі мали доступ до багатьох архівів і дбали про збереження історії своєї етнічної Батьківщини. І ось цю естафету підхопив УІНП. “Просвіта” як громадський партнер УІНП на Полтавщині має честь поширювати цю Енциклопедію серед цільової аудиторії”, — повідомив Олег Пустовгар.

Прес-центр Полтавського обласного товариства “Просвіта”

Євген БУКЕТ,
голова Київської обласної “Просвіти”

Овсій Гончар: отаман-просвітянин

Сьогодні країна переосмислює значення подій 100-річної давнини — української національної революції 1917—1921 рр. У наші міста і села повертаються імена людей, згадувати про яких уголос за радянського окупаційного режиму було заборонено і небезпечно для життя цілих родин. Одним із таких “ворогів радянської влади” є уродженець Панської Мотовилівки Васильківського повіту на Київщині Овсій Іванович Гончар — видатний громадський діяч і військовик Центральної Ради — отаман Бурлака.

Навесні 1919 року він, зібравши 8000 мешканців Панської і Казенної Мотовилівки, Борової, Оленівки, Мар’янівки, Руликова, Барахтів, Глевахи, Великої Вільшанки, Яцків, Митниці, Крушинки та інших сіл повіту, організував Васильківське повстання проти більшовицьких окупантів. Тільки зняті з фронту додаткові регулярні червоноармійські підрозділи змогли 1919 року розсіяти його козаків і на недовгий час поновити частковий контроль над землями Фастівщини і Васильківщини.

У липні 1919 року більшовики через повстанців отамана Бурлаки навіть перевели адміністративний центр Васильківського повіту до Білої Церкви. Останній при цьому було надано статус міста, а повіт перейменовано на Білоцерківський, який проіснував лише три роки. До речі, до подібної тактики більшовики вдавалися не раз. Найвідоміший факт: 16 травня 1920 року для боротьби з Холодноярською Республікою було створено Кременчуцьку губернію, яка припинила існування одразу після придушення повстання холодноярських отаманів.

16 березня 2018 року земляки урочисто відкрили меморіальну дошку Овсію Гончару біля центрального входу Великомотовилівської школи. Ініціювали її встановлення онука отамана Наталя Дубровська та краєзнавець Андрій Мороз. Саме їм було надано почесне право відкрити дошку.

“Овсій Іванович, — писав у “Записках повстанця” глеваський отаман Кармелюк (справжнє прізвище Марко Шляховий), — дуже любив свій скривджений нарід і багачко віддавав для нього, не жалюючи ні здоров’я, ні життя свого”. “Як Овсій прихо-

див на сходку, — оповідав односельць Федір Дубровський, — і розказував, як треба жити, щоб українці вільні були, то так розказував, що всі люди плакали”.

6 квітня 1917 року Овсій Гончар заснував у с. Казенна Мотовилівка “Просвіту” ім. Бориса Грінченка, яку очолив місцевий священник о. Ігор Давиденко, а в своїй хаті О. Гончар організував просвітянську читальню. Сестра Ганна розповідала, що “вся хата була забита книжками”.

Овсій Гончар — людина шляхетної вдачі і чистих помыслів — головним вважав поширення освіти серед селянства. Його дружина Марія Клименко була єдиною дочкою депутата Державної Думи Росії двох скликів Івана Клименка. Зрозуміло, що Марія була освіченою — закінчила гімназію.

1918 року членами “Просві-

ти” були понад 90 місцевих мешканців, а очолював її 17-річний брат Овсія Терентій Іванович Гончар.

Після того, як у другій половині лютого 1919 р. більшовики знову вдерлися на Фастівщину, вони розграбували і спалили “Просвіту” ім. Бориса Грінченка, знищили усі книжки, забрали худобу і майже весь посіг Марії: золоту в торбинці, килими, швейну машину, скриню, навіть скатертину. Але особливо тяжкою втрапою для Овсія була загибель меншого брата Терентія в Боярці, якого, як очільника “Просвіти”, закатували червоноармійці...

Для сучасних просвітян Київщини встановлення цієї меморіальної дошки — подія знакова. Саме тому до Великої Мотовилівки прибула представницька делегація громадської організації “Всеукраїнське товариство

“Просвіта” імені Тараса Шевченка”: голова Київського обласного об’єднання Євген Букет, голова Фастівської “Просвіти” Едуард Мондзелевський і Васильківської — Артем Щербанівський. Власне, рік тому саме Е. Мондзелевський, спільно з головою Фастівської станиці Братства ветеранів УПА Володимиром Підпригорою та членом Національної спілки краєзнавців України та українознавчого клубу “Спадщина” Андрієм Морозом звернулися до Мотовилівської сільської ради й отримали дозвіл на встановлення дошки. Потім було організовано збір коштів, найактивнішу участь у якому взяли учні Мотовилівської (директор — Т. І. Абдрахманова) та Великомотовилівської (директор — С. А. Войналович) шкіл, нащадки отамана та повстанців Васильківського повіту. І ось, рівно за рік, усі вони прибули на урочисту подію. Також на заході були присутні автор художнього втілення — макета меморіальної дошки Василь Легкий, скульптор Михайло Дмитрів, настоятель церкви о. Леонід, який освятив дошку, бандурист Василь Жованик, голова села Велика Мотовилівка Наталя Сперкач, члени громадської організації “Ініціативна молодь Мотовилівських сіл” Олег і Юлія Тетенькіни, Андрій Гладченко та ін.

Історія отамана Бурлаки та його родини, безумовно, варта окремої книги. Розлучався він зі

своєю дружиною, коли вона була вагітною: “Як буде син, назвеш Степаном, якщо дочка — Галиною. За кумів візьмеш Євдокію Маношенко, а хрещеним батьком — Тимоша Коваленка”. Таке було його прощальне слово і остання воля... Отаманова дочка Галина, хоч у неї були постійні проблеми як у дочки “ворога народу”, усе ж здобула вищу освіту (закінчила Київський учительський інститут), працювала в с. Боровій вчительською молодших класів та української мови, померла 2007 року...

Після арешту вороги не наважилися ув’язнювати отамана Бурлаку в Києві — вивезли аж у столицю окупаційної адміністрації Харків до в’язниці на Холодній Горі. Проте навіть у малознаному місті знайшлися люди, що допомогли втекти, але незабаром отаман загинув у перестрілці...

Попри дослідження Романа Ковалю, Андрія Мороза, Анатолія Страшука, Едуарда Мондзелевського та інших істориків-краєзнавців про отамана-просвітянина та його козаків-повстанців все ще недостатньо відомо широкому загалу. Маю надію, що дослідники визвольних змагань звернуть увагу на цю овіану легенду-особистість.

«...І будуть люди на землі»

Концерт із такою назвою, приурочений до 204-річчя від дня народження Тараса Шевченка та 150-річчю заснування Товариства “Просвіта”, відбувся в залі органної та камерної музики Чернівецької обласної філармонії ім. Д. Гнатюка.

Марина ГЕРЕЛЮК,
магістрантка кафедри музики
ЧНУ імені Ю. Федьковича

Його підготували голова Чернівецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, заслужений діяч мистецтв України Остап Савчук, заслужений артист України Іван Дерда, завідувач кафедри музики Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Вадим Лісовий. Ведуча концерту — Анжеліка Маріянчук.

Розпочався вечір твором Миколи Лисенка “Свято в Чигирині” з циклу “Музика до Кобзаря”. Неперевершений баритон Івана Дерди пролунав закликком по всій залі і привернув увагу кожного зі слухачів.

У програмі прозвучало 18 вокальних творів на вірші Тараса Шевченка: “Гетьмани, гетьмани”, “Чого мені тяжко”, “Доля”, “Минають дні”, “Мені однаково”, “Із-за гаю сонце сходить”,

“Зацвіла в долині”, “Ой три шляхи широкі”, “Сонце заходить, гори чорніють”, “За думою думароєм вилітає”, “Огні горять”, балада Гната з опери “Назар Стодоль” лібрето Л. Предславича, “Од села до села”, “Така її доля”, “По діброві вітер віє”, “Думи мої” композиторів М. Лисенка, Я. Степового, С. Воробкевича, К. Данькевича, Ю. Мейтуса, Л. Ржецької, К. Скорохода та Л. Остріна у виконанні Івана Дерди під акомпанемент лауреата мистецької премії ім. Сидора Воробкевича Вадима Лісового.

Завершився великий сольний концерт твором Данила Крижанівського (обробка Віктора Косенка) “Реве та стогне Дніпр широкий”, під час якого зал разом із виконавцем заспівав стоячи.

Серед глядачів концерту були люди різного віку. Це ще раз доводить, що поезія Кобзаря невмируща. Вона житиме у поколіннях і залишатиметься затребуваною на всі віки.

Євгенія ГЛАДУНОВА,
Рівненська громадська організація
ВУТ “Просвіта”

У Рівному почали гуртуватися в Товариство шанувальників української мови ще 1988 року, а вже до 1993 р. було створено велику організацію з філіями у районах, яка обрала історичну назву “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Процес духовного піднесення ширився за межами України. Наші друзі за океаном шукали шляхів до співпраці: створили сильну організацію у березні 1990 р., у яку влилися найактивніші вчителі, лікарі, юристи, підприємці, журналісти українського походження. На чолі Товариства української мови (Чикаго) стала професор Віра Боднарчук. Її підтримав чоловік, доктор Богдан Боднарчук (організаційний референт).

Подружжя Боднарчуків ладнало сотні пакунків книг для українських бібліотек, університетів, обласних “Просвіт”. Перші книги від Віри та Богдана Боднарчуків отримав голова “Просвіти” професор Борис Степанішин у серпні 1992 р. На основі цих видань закладено першу читальню “Просвіти” в Народному домі. Крім цього наші побратими збирають кошти для видавничої справи в Україні. З цією метою влаштовують вечірки, пікніки, ярмарки, печуть, шиють, продають українські страви, сувеніри.

Ці гроші переказують на підтримку Рівненської “Просвіти”, зокрема на книговидавництво. На одному із засідань ради відповідалим за видавничу спра-

Наші побратими зі США

ву призначили Михайла Борейка, самовідданого патріота, який і в Україні знаходить небайдужих людей для підтримки і популяризації української книги.

За благодійні внески видають книжки, що були заборонені за радянської влади, забуті й викреслені з культурного процесу, це зокрема “Кобзар” Т. Шевченка 1840 року, “Енеїда” І. Котляревського за редакцією Б. Лепкого 1922 року, “Юність Василя Шеремети” Уласа Самчука, “Правда Кобзаря” В. Барки, “Українські ночі, або Родовід генія” Є. Єнджеєвича, “Повісті та оповідання” І. Франка, “Голод 1933 в Україні” та багато інших. Із 1998 до 2015 року видано більше 50 книжок і майже всі фінансово підтримало подружжя Боднарчуків.

Наші друзі мріють побачити землю, оспівану в піснях, розповідях, переказах батьків.

Уперше зустрілися з унікальним подружжям улітку 1996 р., коли вони завітали до Рівного. Ми показали їм наше місто, познайомили з активістами і нашою діяльністю, відвідали Острог, познайомили з ректором Острозької академії Ігорем Пасічником, який особисто провів екскурсію. Відтоді листуємося систематично. Щороку на Різдво, Великдень, День незалежності ми одержуємо теплі привітання з Чикаго або з Флориди від наших побратимів. Зі свого боку інформуємо їх про події в Україні. Час від часу нашу інформацію вміщують у газеті “Свобода”. Ві-

Тетяна БУДАР,
член НТШ, м. Бережани, Тернопільська обл.

9 березня із нагоди 204-ї річниці з дня народження славетного Кобзаря на площі Ринку м. Бережани священики різних християнських конфесій відслужили молебень. Представники влади й громадськості, учасники війни на сході України поклали квіти до підніжжя пам’ятника геніальному Поетові Тарасові Шевченку.

“Кобзареве слово вічне!” — під такою назвою в районному Будинку народної творчості відбулося Шевченківське свято, у якому взяли участь аматори сцени міста і району. Прозвучало чимало зворушливих пісень на вірші славетного сина України. Їх виконували народний аматорський хор “Просвіта”, солісти Лія Сльободна та Михайло Атаманчук (хормейстер Євгенія Біркова), народна аматорська хорово капела “Боян” (хормейстер Юрій Васенко), народний аматорський хор “Родоспів” с. Шибалин (керівник Юлія Бабухівська, хормейстер Юрій Васенко, концертмейстер Дмитро Загородній), жіноче вокальне тріо “Вишневий цвіт” (керівник — заслужений працівник культури України Зиновія Головацький), учасники зразкової вокальної студії “Арт-Крок” (керівники Роксолана та Роман

Шевченків березень

Видиші) Анастасія Видойник і Аліна Кміта.

Зразковий аматорський драматичний театр “Зернятко” (керівник Галина Єлісеєвич) представив сценку “Тарасова доля”, зразковий аматорський хореогра-

коледжу (режисер-постановник Леся Метельська, хореограф-постановник Христина Антонів). Шевченкову баладу “Утоплена” натхненно читала Галина Походжай. Завершилось дійство пісню на слова Великого Кобзаря “Реве та стогне Дніпр широкий” у спільному виконанні хорової капели “Боян”, хору “Родоспів” і всіх присутніх. Також цього дня демонструвалися вироби умільців нашого краю, зокрема виставки вишивок, експонатів місцевих музеїв, літературно-художніх видань на тему Шевченкіани.

У районній бібліотеці пошанувачі Шевченкового слова провели годину-роздум “Кобзар” у нашій оселі”. Учасники зустрічі читали улюблені твори геніального поета. Цікава вікторина переконала, що “Кобзар” є настільною книгою й повинен бути в кожній українській домі. На годину поезії “Велич Шевченкового слова” завітали учні школи-інтернату. Присутні оглянули книжкову виставку — “Поклонімося Кобзарю”. Заходи до дня народження видатного українського поета відбулися у всіх селах краю.

фічний ансамбль “Водограй” (керівник Ольга Сорочан) — танець “Не шуми калино”. Сподобалась глядачам і літературно-хореографічна композиція “Плач Ярославни” за участю хореографічного колективу агротехнічного

А ви давно читали Кобзаря?

Людмила ВЕЛИЧКО,
член Слов’янського об’єднання
ВУТ “Просвіта”

Похмурого весняного дня просвітяни Слов’янська й шанувальники творчості Великого Кобзаря зустрілися біля його пам’ятника. Попри примхи погоди, на душі була радість: цього дня, багато років тому, Україна народила свого Пророка.

За щорічною традицією отець Владислав, священик храму Всіх Святих Української Православної Церкви Київського Патріархату, відслужив панахиду пам’яті великого Тараса.

Мітинг розпочала наймолодша просвітянка міста, студентка Донбаського університету Владислава Сенченко — продекламувала вірш “Минають дні, минають ночі...”. Один із творців Народного руху на Слов’янщині Микола Сіробаба зацентрував на унікальності постаті Кобзаря як поета, художника, громадського діяча не тільки для його сучасників, а й для нас, нині сущих, і для прийдешніх поколінь.

Про роль творчості Тараса Шевченка, його особистості у формуванні самосвідомості в кожного з нас колоритно і яскраво говорив просвітянин Микола Холоша. Вчитель і волонтер Марина Данилова переконливо показала роль Тараса Шевченка як поведиря нації, її пророка в сьогоденній московсько-українській війні та висловила впевненість у перемозі нашого народу.

Вірменин за національністю Мартирос Григорян, який прожив на Слов’янщині майже 20 років, добірною українською мовою заявив: “Схилиючись перед могутністю слова Великого Кобзаря, вважаю за велику честь назватися українцем”.

Яскраво та емоційно читали вірші Тараса Шевченка просвітянка Марія Колеснікова, мешканці міста і навіть сусіди з Лиману.

Історик Людмила Величко нагадала присутнім: без мови немає нації і підкреслила, як багато зусиль докладають українці до утвердження і власної мови, і нації. Тому для всіх нас є перемогою визнання неконституційним Законом про мови Ківалова-Колесніченка. Це значить, що державною, а отже, і захищеною, у нас буде своя, українська мова. Проте нам необхідно продовжити боротьбу за її реальне запровадження у всі сфери життя, що на нашому міському рівні означає: говори тільки українською вдома, з сусідами, на роботі, в транспорті, вимагай, щоб українською тобі відповіли чиновники будь-якого рівня, а найголовніше — доклади зусиль, щоб її любили твої діти й онуки, зміли донести її красу до кожного співрозмовника. Це і буде нашим внеском у процес утвердження української мови не тільки як державної, а й як рідної, невід’ємної від кожного з нас.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

22 березня

Радостнейший из радостных дней. Сегодня я видел человека, которого не надеялся увидеть в теперешнее мое пребывание в Москве. Человек этот — Сергей Тимофеевич Аксаков. Какая прекрасная, благородная старческая наружность! Он нездоров и никого не принимает. Поехали мы с М[ихайлом] С[еменовичем] сегодня поклониться его семейству. Он узнал о нашем присутствии в своем доме и, вопреки заповеди доктора, просил нас к себе. Свидание наше длилось несколько минут. Но эти несколько минут сделали меня счастливым на целый день и навсегда останутся в кругу моих самых светлых воспоминаний.

После постного обеда в Троїцьком трактире отправился я домой с намерением приготовить к ночному кремлевскому торжеству. Намерение мне не удалось. Прочитав статью в 3 № "Полярной звезды" о записках Дашковой, в 11 часов я отправился в Кремль. Если бы я ничего не слышал прежде об этом византийско-староверском торжестве, то, может быть, оно бы на меня и произвело какое-нибудь впечатление, теперь же ровно никакого. Свету мало, звону много, крестный ход, точно вяземский пряник, движется в толпе. Отсутствие малейшей гармонии и ни тени изящного. И до которых пор продлится эта японская комедия?

В 3 часа возвратился домой и до 9 часов утра спал сном праведника.

...мое пребывание в Москве.

Ці слова визначили назву однієї з перших моїх шевченкознавчих книг, що вийшла в російській столиці 2007 р. українською мовою: "Тарас Шевченко: "Моє перебування в Москві".

Уперше Шевченко побував у Москві у 1844 р. дорогою з України в Петербург — з 12 до 20 лютого. Вдруге він відвідав місто в 1845 р. дорогою з Петербурга в Україну з 28 березня до 2 квітня. У 1858 р. поет перебував у Москві дорогою із заслання в Петербург з 10 до 26 березня. Ще двічі побував Шевченко в місті наступного 1859 р. — у травні та вересні. 27

Шевченковому Щоденнику — 160 років

Продовжуємо проект, присвячений 160-й річниці ведення Шевченкового Щоденника. Розпочавши його у червні 1857 р., Тарас Григорович вів записи протягом січня—травня 1858 р., а в липні подарував Щоденник М. М. Лазаревському.

Цього місяця історик-шевченкознавець Володимир Мельниченко коментує запис від 22 березня 1858 р., в якому йдеться, зокрема, про знайомство поета з С. Т. Аксаковим у Москві та відвідання ним великодньої служби у Кремлі.

травня він прибув до Москви, а вже 29-го виїхав з міста в Україну. На зворотному шляху Шевченко прибув до Москви не пізніше 4 вересня 1859 р. А вже 6-го — виїхав залізницею до Петербурга.

Человек этот — Сергей Тимофеевич Аксаков.

Аксаков Сергій Тимофійович (1791—1859) — російський письменник, літературний і театральний критик, член-кореспондент петербурзької Академії наук (1856). Автор книг "Семейная хроника" (1856), "Детские годы Багрова-внука" (1858). С. Т. Аксаков — вихідець зі старовинного дворянського роду. Батько російських письменників і публіцистів Івана і Костянтина Аксакових. Закінчив гімназію в Казані, вчився у Казанському університеті (не закінчив). До Москви приїжджав з 1811 р., остаточно переселився 1826-го. У 1827—1832 рр. (із перервою) — цензор Московського цензурного комітету, потім його голова. В 1833—1838 рр. — інспектор Костянтинівського землемірного училища, перетвореного на Межовий інститут, був його першим директором. У 1839 р. почалася тісна дружба письменника з М. В. Гоголем. Був у дружніх стосунках із О. М. Бодянським, М. О. Максимовичем, П. О. Кулішем.

У 1843 р. придбав підмосковну садибу Абрамцево, куди запрошував і Шевченка. Тарас Григорович планував відвідати Москву і побувати в Абрамцевому, проте встановлення за ним поліційного та жандармського нагляду не дозволило це зробити. 25 квітня 1858 р. Шевченко повідомив С. Т. Аксакову: "Предположение мое посмотреть на Москву в конце мая и вас поцеловать не сбылось". Утім, і хворий С. Т. Аксаков не зміг уже після їхнього знайомства відпочити в Абрамцевому, про що писав Шевченкові в червні: "Я не попал в свою подмосковную деревню".

До речі, тут бували М. В. Гоголь, М. С. Щепкін, І. С. Тургенев, П. О. Куліш та ін. У Щоденнику О. М. Бодянського знайшов цікавий запис від 1 лютого 1854 р.: "Відправившись вранці до С. Т. Аксакова в село Абрамцево під Москвою... П. О. Куліш знайшов там повну готовність старого допомагати йому в доставленні матеріалів для біографії Гоголя" (Бодянський О. М. Дневник. 1852—1857. М.: Жизнь и мысль, 2006. С 104).

Буваючи у Державному історико-художньому і літературному музеї-заповіднику "Абрамцево", ходив я тими стежками, що й

Портрет Т. Г. Шевченка. Фото 30 березня 1858 р.

великі українці, заходив до скромного робочого кабінету С. Т. Аксакова. Подумалося, що Шевченку тут було б просто й затишно.

Он нездоров...

У 1845 р. С. Т. Аксаков почав втрачати зір. Лікування, за його словами, "не дало ні найменшої користі...". Він страждав на очні та головні болі.

У 1858 р. письменник почував себе дуже погано, зокрема в червні він писав Шевченкові: "Я все ще хворий і, незважаючи на деяке покращення, не чекаю не тільки повного одужання, але навіть і того терпимо хворого стану, в якому я знаходився до кінця січня нинішнього року". За словами І. С. Аксакова, батько перебував "на одрі тяжкої хвороби". Пам'ятаймо, що С. Т. Аксаков помер уже за рік після знайомства з Шевченком — наприкінці квітня 1859 р.

Поехали мы... поклониться его семейству.

Дякуючи М. С. Щепкіну, Тарас Григорович справді познайомився з усім сімейством С. Т. Аксакова, у Щоденнику він згадував не тільки Сергія Тимофійовича, а й синів його Івана та Костянтина, доньку Надію. Зокрема 25 березня записав: "Все семейство Аксаковых щиро сердечно стичуває Малоросіі і її пісням і взагалі її поезії".

Звичайно, маємо пам'ятати, що аксаківське ширсердя не виходило за межі слов'янофільсько-імперського мислення, сім'я виявила справді доброзичливе ставлення до "малоросів" як органічно-невід'ємної частини великоросійського народу, що розчиняються в середовищі російської культури і літератури. Досить нагадати максимуму Костянтина Аксакова про те, що "тільки пишучи по-російськи (тобто, по-великоросійськи) може з'явитися поет із Малоросії". Втім, завдо до написання цих рядків Аксаковим Шевченко відповів йому і таким, як він, своїм "Кобзарем".

...и, вопреки заповеди доктора, просил нас к себе.

Знаючи про тяжку хворобу письменника, чутливий Шевченко широ й високо оцінив його гостинність і те, що він подарував колишньому засланицю хвилини приязні та дружби.

...эти несколько минут сделали меня счастливым...

Шевченко прекрасно розумів значення С. Т. Аксакова для російської літератури. Якраз 1858 р. у Москві побачила світ його автобіографічна книга "Детские годы Багрова-внука", в якій автор піднявся до художнього рівня, встановленого його молодшим великим сучасником Л. М. Толстим в

автобіографічній трилогії "Детство", "Отрочество", "Юность" (1852—1857). Прослухавши на початку 1857 р. "Детские годы Багрова-внука" у прочитанні автора, Л. М. Толстой занотував у щоденнику: "Чтение у С. Т. Аксакова. "Детство" прелестно!" Коли в 1860 р. Шевченко взявся за написання автобіографії, він однозначно висловився за такий виклад фактів у ній: "Я бы желал изложить их в такой полноте, в какой покойный С. Т. Аксаков представил свои детские и юношеские годы..."

После постного обеда в Троїцьком трактире...

Шевченко обідав один — обід був "пісним" з нагоди останнього дня Великого посту. Про розташування трактиру в сучасному академічному коментарі говориться дещо мудрувато: "Троїцький трактир містився на правому березі річки Неглинної (захованої тепер у підземну трубу), на шляху з Кремля в район міста, що звався Занеглинням і заселявся в основному ремісниками". Простіше буде сказати, що Троїцький трактир, який особливо славився в 1840-х рр., передусім серед купецтва, був на вулиці Ільїнка, якою Шевченко вже проходив 20 березня, навпроти Біржі. Зауважимо, що це далеченько від будинку С. Т. Аксакова; щоб дістатися сюди, треба було вийти чи виїхати на Тверську й по ній простувати до Красної площі або спуститися по Тверському й Нікітському бульварах у район Арбату, а далі — по Великій Нікітській чи Воздвиженці. Можливо, М. С. Щепкін їхав у своїх справах і підвіз Шевченка ближче до Красної площі, не виключено, що поет сам прогулявся, попровавшись біля будинку С. Т. Аксакова з М. С. Щепкіним, але Шевченко нічого не писав про це в Щоденнику.

Досить далека й несподівана Шевченкова прогулянка до Троїцького трактиру здається навіть загадковою. Чому в Троїцькому? Поет міг пообідати значно ближче та швидше. На той час у Москві була понад сотня трактирів, а три найзнаменитіші — трактири Гуріна, Єгорова та "Саратов" — містилися в самому центрі. Та Шевченко попрямував у Троїцький трактир, отже, він хотів відвідати саме його. Може, Тарас Григорович побував у Троїцькому ще в 1840-х рр., коли слава трактиру була найбільшою? До того ж, трактир був відомим саме пісними стравами, а в 1844 і 1845 рр. Шевченко перебував у Москві також у дні Великого посту. Може, в цей приїзд у Москву М. С. Щепкін чи хтось інший порадив поетові відвідати саме Троїцький? Це схоже на правду. Так я писав у вже згаданій книзі "Тарас Шевченко: "Моє перебування в Москві".

Вже після її виходу у світ перечитував спогади О. І. Герцена про М. С. Щепкіна і раптом звернув увагу на фразу, яку той побіжно кинув, описуючи зустріч артиста в англійському порту Фокстон восени 1853 р.: “Он был тот же, как я его оставил: с тем же добродушным видом, жилет и лацканы на пальто так же в пятнах, точно будто сейчас шел из Троицкого трактира к Сергею Тимофеевичу Аксакову”. О. І. Герцен, як відомо, емігрував у 1847 р., а в “Записках актера Щепкіна” зустрічаємо фразу, що вже на початку 1830-х рр. Троицький трактир був звичним для Михайла Семеновича: “Мы отправились в Троицкий трактир, где заняли наверху свободную комнату и велели давать обедать”. Сумнівів не залишилося! Напевне, що саме М. С. Щепкін, тільки-но вони вийшли від С. Т. Аксакова, настійно порадив Шевченкові поласувати пісними стравами саме в Троицькому трактирі.

Цей трактир потрапив до новітнього лінгвоенциклопедичного словника “Язык старой Москвы” В. С. Єлістратова (2004), в якому читаємо: “Один із найзнаменитіших трактирів, нарівні з Гуріна та ін. в Москві (на Ільїнці). Згадується багатьма авторами, наприклад, О. Сухово-Кобиліним у “Весіллі Кречинського”. Нагадаю, що “Весілля Кречинського” вперше було поставлено 1855 р., і Шевченко, на якого доречно було б послатися у подібному словникові, згадує Троицький трактир практично в цей час.

В одному з сучасних московознавчих видань зустрів захоплену згадку про те, що в Троицькому трактирі на Ільїнці 1818 р. снідав пруський король Фрідріх Вільгельм III, а у 1880-х рр. — великий князь Микола Олександрович, майбутній російський імператор. Але хто вони порівняно з Шевченком.

...приготуйтеся к ночному кремлевскому торжеству.

Ішлося про великодню службу в Кремлі. Вона впродовж століть залишалася значною подією для Москви.

...статья в 3 № “Полярной звезды” о записках Дашковой...

Дашкова Катерина Романівна (1744—1810) — княгиня, учасниця державного перевороту 1762 р., внаслідок якого на царський престол прийшла Катерина II. Відома діячка періоду царювання Катерини II, перший президент Російської академії наук. “Записки” Дашкової були опубліковані в 1840 р. англійською мовою.

Літературно-політичний альманах “Полярная звезда” видавали за кордоном у 1855—1869 рр. О. І. Герцен і М. П. Огарьов. Згадану статтю написав якраз О. І. Герцен. Нічого дивного немає в тому, що в сім’ї М. С. Щепкіна Шевченко знайшов “Поляр-

ную звезду”. Ще в 1853 р. артист із Лондона після зустрічі з О. І. Герценом привіз нелегальну літературу, зокрема книгу лондонського революціонера “О развитии революционных идей в России” (1850), з якою ознайомився, хоча був далеким від того, щоб однозначно підтримати політичну позицію О. І. Герцена, та і взагалі М. С. Щепкін тримався осторонь від політики, особливо в 40-х рр.

Що привернуло Шевченкову увагу у великій, майже 70-сторінковій статті шанованого ним О. І. Герцена? Княгиня К. Р. Дашкова була унікальним явищем в історії Росії другої половини XVIII ст. Відомий російський просвітник М. І. Новиков, портрет якого 18 березня подарував

стало сохнути... Його царювання було безглуздістю”. Поет повною мірою відчув на собі суворо-похмуру, грубу силу і духовну безглуздість миколаївського царювання, майже третину якого він провів у засланні.

Очевидно, Шевченко звернув увагу на таку побіжну оцінку О. І. Герцена: “Малоросія голосно ремствувала, всі зневажені або придушені імператорством заявляли свій протест — старо-руська партія в Росії — ніколи. У неї не було ні мови, ні відданих людей, ні Полуботки, ні Мазепи!”. Нагадаю, що наказного гетьмана П. Л. Полуботка Шевченко називав “славним Полуботком”, а в поемі “Сон” (1844) протиставив його Петру I, який “розпинав нашу Україну”, і поетові симпатії,

Любить царя своего п’яного,
Та візантійство прославлять...

...теперь же ровню никакого.

Цікаво, що водночас із Шевченком один із кремлівських храмів відвідав Л. М. Толстой, який дивився на релігійне дійство зовсім іншими очима: “Пошел... на площадь в Кремль. Глазеющий народ. Зашел в церковь. Хорошо! Христос Воскресе!”

Не можу тут не сказати про маловідоме. За щоденниковими записами Л. М. Толстого, з 18 березня до 9 квітня він перебував у Москві, звідки виїхав до Ясної Поляни. Найцікавіше, що в цей час, а точніше, 21 березня, Шевченко і Л. М. Толстой могли зустрітись. В Щоденнику тридцятирічного письменника за цей день серед інших нотаток є чотири слова: “У Щепкіна видел Кетчера”. Тобто, Л. М. Толстой заходив до М. С. Щепкіна впродовж 21 березня, коли М. С. Щепкін і Шевченко, як свідчить запис у поетовому Щоденнику, зранку в прольотці “пустилися Москву споглядати”, відвідавши, до речі, насамперед письменника та перекладача М. Х. Кетчера, якого Шевченко називав серед “московської вчено-літературної знаменитості”. Скоріше за все, Л. М. Толстой зайшов до М. С. Щепкіна надвечір, коли Шевченко був, уже без артиста, у Михайла і Марії Максимовичів. Через рік, 10 березня 1859 р., Шевченко і Л. М. Толстой зустрілися в Петербурзі на урочистому обіді на честь актора О. Є. Мартинова.

...крестный ход, точно вяземский пряник...

Яке знання Шевченком тодішньої московської мови! Сучасник поета, московознавець П. Ф. Вістенгоф згадував знамениті на всю Москву пряники з міста В’язьми як типові купецькі ласощі. Вислів “вяземские пряники” увійшов до вже згаданого лінгвоенциклопедичного словника В. С. Єлістратова “Язык старой Москвы”. Тільки, на жаль, знову-таки без посилання на Шевченка, який єдиний ужив його як образну та вражаючу метафору. Йшлося про пряник, тобто солодке печиво, приготовлене на меду, патоці або цукровому сиропі з доданням прянощів, від якого в роті залишається відчуття терпкості, стягування, в’язкості.

У “Словнику мови Шевченка” слово “пряник” відсутнє.

И до которых пор продлится эта японская комедия?

Маємо справу з емоційною реакцією глибоковірною людиною, роздратованою фарисейством релігійного обряду. “Усяке фарисейство було Шевченкові огидне, а фарисейство релігійне — особливо” (І. М. Дзюба). Адже Шевченко відправився у Кремль на пасхальну службу не як упереджений споглядач і, тим паче, не-

нависник релігії, а навпаки — він готувався до важливого “нічного кремлівського торжества”. Проте щира віра в Бога та його воскресіння (перші два слова, які наступного ранку на Великдень Шевченко написав у Щоденнику: “Христос воскрес!”) уже вкотре не збіглися з його розумінням естетики такого справді великого свята.

Що дратувало поета? “Світла мало, дзвону багато”, одним словом, “відсутність найменшої гармонії і навіть тіні витонченого”. Враження таке, що Шевченко сприйняв великодню відправу не як релігійне торжество, а скоріше, як ритуально-соціальний фарс (“японську комедію”). До речі, запис у Щоденнику по духу нагадує рядки з комедії “Сон”:

І зробився
Я знову незримий
Та й пропався у палати.
Боже мій єдиний!!
Так от де рай! Уже нащо
Золотом обліти
Блюдолизи...
.....
За богами — панства, панства
В сребрі та златі,
Мов кабани годовані
Пикаті, пузаті!..

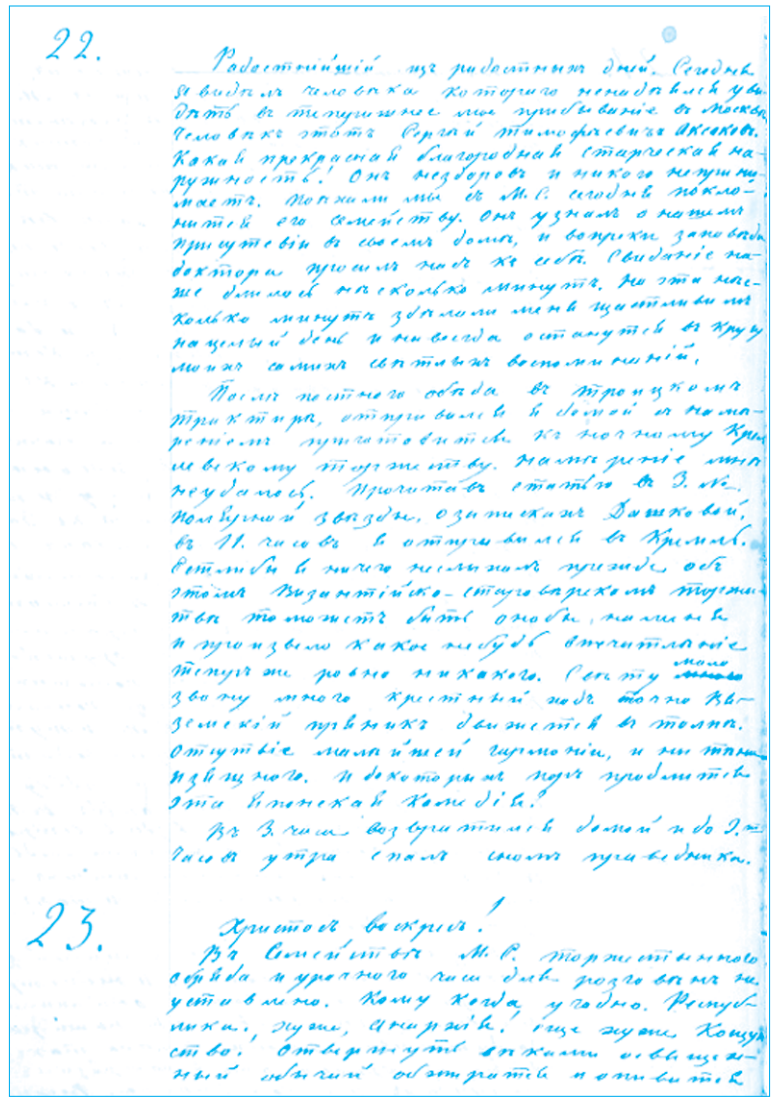
Немає сумнівів, що у поета Бог небесний не перетинається з богами земними “в сребрі та златі”. Навпаки, на останніх чекає дорога “до суду Божого страшно-го!”.

Наш сучасник, шевченкознавець Л. І. Плющ наголошував, що “любов до Бога народної віри Шевченко зберіг до останнього періоду... але віру в Нього, якщо вона перетворювалася на забобони, поганство, тибетсько-японську лялькову комедію, шаманське обрядовірство та культ блискіток, оцінював негативно” (Плющ Л. Християнська філософія Шевченка // Сучасність. 1997. № 3. С. 97).

Недавній царський засланець не побачив і не відчув у пишній “візантійсько-старовірській” службі справжнього Бога, того Бога, в якого глибоко вірив (докладніше див. публікацію з нашого проекту в “Слові Просвіти” 28 вересня—4 жовтня 2017 року).

Чи Бог бачить із-за хмари
Наші сльози, горе?
Може, й бачить, та помага,
Як і оті гори
Предковичні, що полоти
Кровію людською!..
Душе моя убогая!
Лишенько з тобою.
Уп’ємся отрутою,
В кризі ляжем спати,
Пошлем думу аж до Бога,
Його розпитати,
Чи довго ще на сім світі
Катам панувати??

Це поетове питання здається мені чимось подібним до поставленого наприкінці запису в Щоденнику 22 березня 1858 р.

Автограф Шевченкового запису в Щоденнику від 22 березня 1858 р.

Шевченкові синдекабриста І. Д. Якушкіна Є. І. Якушкін, назвав її “любителькою вільних наук”. Напевне, поетовий погляд зупинився у статті на оцінці О. І. Герценом історичної постаті К. Р. Дашкової та її записок, зроблених уже на другій сторінці статті: “В російській історії, бідній особистостями, записки жінки... яка бачила... всі події від смерті Єлизавети до Тільзітського миру, надзвичайно важливі...”.

Потім через пару сторінок Шевченко не міг пропустити нищівні герценівські думки про Миколу I: “Суворо-похмурий, пригноблюючий вигляд грубої сили набуло імператорство особливо в тридцятиліття миколаївського царювання... Якби він прожив ще десять років, його трон розвалився б сам собою; все перестало рухатися, все зів’яло,

безперечно, були на боці гетьмана І. С. Мазепи.

...в 11 часов я отправился в Кремль.

Саме в цей час, як свідчать сучасники, москвичі поспішали на пасхальну службу.

...об этом византийско-староверском торжестве...

І. М. Дзюба висловив обгрунтоване припущення, що на вживання Шевченком після заслання Герценового терміна “візантійство” поряд зі словом “православ’я” вплинуло його знайомство з емігрантською газетою “Колокол”, яку видавали в Лондоні О. І. Герцен і М. П. Огарьов у 1857—1865 рр.

А панство буде колихать,
Храми, палати муровать,

Мотивація українських добровольців

Музею надали особисті речі, нагороди та відзнаки бійці, які в цей складний для країни час зуміли захистити українську державу від російського агресора. Також до організації виставки долучилися волонтерські організації з усієї України.

Перший розділ — “Передумови”. Тут представлені медаль “Учаснику Євромайдану. Слава Україні — Героям Слава!” — нею нагороджували активних учасників Революції гідності; листівка “Крим — це Україна”; агітаційна та друкowana продукція так званої ДНР. Серед експонатів розділу “Консолідація” — нотатник із записами лекцій із тактичного навчання, який належить добровольцю А. Гуменюку; “Присяга воїна Збройних сил України”; ідентифікаційні жетони та обереги добровольців АТО на сході України; агітаційна друкowana продукція.

Розділ “Боротьба” розповідає, що з початком антитерористичної операції на сході України українці стали до боротьби з російськими окупантами та їхніми місцевими колаборантами в лавах різних військових підрозділів. До захисту української державності долучаються представники інших націй: чеченці, грузини, татари, які формують самостійні добровольчі підрозділи. Вони на власному життєвому досвіді відчули агресію російських окупантів і усвідомили, що в такий спосіб можуть вести боротьбу за свободу своїх народів.

Війна перетворила тисячі цивільних людей на воїнів, багато з яких до початку російської військової агресії навіть не тримали зброї в руках. Загроза, що постала перед Батьківщиною, змусила їх залишити свої звичні мирні справи та опанувати військові професії. Вчителі, службовці, програмісти, будівельники заради свободи та незалежності рідної землі вдягають військовий одяг і стають кулеметниками, гранатометниками, саперами, артилеристами. Всі ці люди дуже різні. Їхній вік, життєвий досвід, рівень освіти, релігійні переконання — усе, що раніше могло їх розділяти, — втратило для них значення. Цих людей поєднало непоборне прагнення захистити рідну домівку від ворога.

За активної участі добровольців повернули під контроль України багато захоплених проросійськими терористами міст. Зокрема Маріуполь, Лисичанськ, Сіверськ-Донецьк та інші населені пункти окупованих областей. Тим часом Росія ввела регулярні війська, аби не допустити поразки своїх найманців. І хоча Кремль заперечує свою участь у конфлікті на сході України, є безліч доказів участі у подіях на Донбасі саме регулярних частин російської армії та ак-

У Національному музеї історії України відкрили виставку “Добровольці — історія нескорених”, присвячену Дню українського добровольця. В експозиції представлено шеврони та бойові прапори добровольчих батальйонів і регулярних підрозділів Збройних сил України.

тивне забезпечення промосковських терористів зброєю, боеприпасами та військовою технікою з території РФ.

Іловайськ, Дебальцеве, Писки, Авдіївка... Для кожного українця це не просто назви населених пунктів, а місця, де пролито кров борців за волю України. Тисячі військових віддали життя за те, щоб мільйони громадян могли жити у вільній, незалежній державі й не знали, що таке війна.

У цьому розділі йдеться про Віталія Вікторовича Теліженка (позивний “Кекс”) — бійця ТГ “Білорусь” у складі ДУК “Правий сектор”, який загинув під час оборони позиції 72-ї механізованої бригади в районі села Старогнатівка Донецької області 10.08.2015; Ігоря Івановича Гальченка (позивний “Ернест”) — 18-річного добровольця полку “Азов”, який загинув у бою за звільнення с. Широкине Донецької області 14.02.2015; Станіслава Анатолійовича Дерев’янка, який загинув від вогнепального поранення під час виконання бойового завдання у складі розвідгрупи у промзоні міста Авдіївка Донецької області 27.03.2016; Родіона Костянтиновича Добродомова — бійця батальйону патрульної служби міліції особливого призначення “Азов’я” ГУМВС України в Донецькій області, який загинув у бою з озброєними сепаратистами, що атакували будівлю Маріупольського міського управління міліції 09.05.2014. Поряд — особисті речі учасни-

ків АТО, їхні нагороди.

З розділу “Волонтерство” можна дізнатися, що здатність українського народу до консолідації в критичні моменти історії, а також його жертвність були яскраво продемонстровані з початком війни на сході України. Тисячі українців жертвували найнеобхіднішим для того, щоб передати на фронт нашим захисникам одяг, засоби захисту, медичні препарати і продовольство. Волонтерський рух доклав титаничних зусиль, аби “вдягнути” та “взути” українську армію на початковому етапі війни, нагодувати і хоча б частково забезпечити технічними приладами і речами загального вжитку.

З появою української військової сили на сході країни виникла потреба медичного забезпечення військових автомобілями та відповідними спеціалістами, які в екстремальних умовах можуть надати першу допомогу і доправити поранених до найближчої лікарні. Тому в лексиконі нової доби з’явилося слово “парамедик”, що буквально означає “наближений до медицини”. У перші медичні добровольчі загони на сході України брали і професійних медиків, і людей без відповідної освіти. Кожен із них обов’язково проходив нав-

чання, адже робота цивільного медика у стерильному кабінеті різниться від тих завдань, що постають в умовах бойових дій. Так виникли перші медичні батальйони “Госпітальєри”, ПДМШ імені Миколи Пирогова, “ASAP ESCUE” та інші. Серед експонатів розділу — речі, які волонтери передали в зону АТО, та нагороди учасників волонтерського руху.

І завершується експозиція розділом “Надія”. Організатори виставки стверджують, що головним і найпотужнішим мотиваційним чинником, який підтримує українських бійців на війні, є мир та добробут майбутніх українців. Кожен воїн, стаячи на захист країни, водночас боронить свою сім’ю, своїх рідних та близьких.

На жаль, не одна дитина внаслідок російської збройної агресії залишилася сиротою, тисячі втратили одного з батьків і ростуть у неповних сім’ях.

Дитячі малюнки завжди викликали щиру усмішку на суворих обличчях бійців. Беручи до рук твори “маленьких художників”, кожен воїн бачив набагато більше, ніж просто дитячий малюнок. Адже це те майбутнє, заради якого солдати ладні щодня жертвувати своїм життям.

Також в експозиції представлено інтерактивний куточок, де кожен відвідувач може відчути на собі вагу спорядження сучасного українського воїна. Важливою складовою оформлення виставки є твори Олесея Кромпляса — прострелені кулями двовимірні скульптури-силуети бійців, а також мирних мешканців, що символізують громадян України, які стали на заваді російським агресорам.

У відкритті виставки взяли участь ветерани і воїни-добровольці, які проходили і проходять службу і в добровольчих формуваннях, і у Збройних силах України; волонтери, які опікуються забезпеченням фронту та члени родин солдатів-добровольців.

Фото Георгія ЛУК’ЯНЧУКА

За останні чотири роки пані Марина провела більше трьох десятків виставок, присвячених учасникам Революції гідності і воїнам АТО. Одна з перших таких виставок відбулася у селі Рогозові Бориспільського району Київської області.

Згодом було багато виставок у київських школах. “Якщо ми хочемо, щоб наша країна змінилася, потрібно працювати з підростаючим поколінням починаючи з дошкільного віку. У нас чудова молодь, потрібно лише спрямувати її у правильне русло”, — переконана художниця.

Крім шкіл виставки відбулися у Київському військовому училищі зв’язку, Київському військовому ліцеї ім. Івана Богуна, Міжнародному виставковому конгрес-центрі “Український дім”, Канівському музеї Тараса Шевченка на території Шевченківського національного заповідника, відділі Національного музею Тараса Шевченка — “Хата на Пріорці”, Національному музеї літератури України, ВР України. Допомогу в організації експозицій надавав Народний рух України. А провести виставку в Миронівці запросили добровольці цього району.

На Миронівщині активно діє організація ветеранів АТО, учасники російсько-української війни проводять багато заходів із патріотичного виховання молоді. До них

Свято у Миронівці

У Миронівці, що на Київщині, відзначили День українського добровольця. Серед проведених заходів — урочиста хода, заупокійний молебень по загиблих і виставка київської художниці Марини Соченко.

долучаються і ветерани АТО з інших районів Київської області.

З нагоди відзначення Дня українського миротворця учасники антитерористичної операції зібралися біля пам’ятника воїнам-визволителям району і святковою ходою пройшли вулицями Миронівки до церкви Всіх Святих Землі Української Київського Патріархату, де й відбувся молебень по загиблих учасниках АТО. Потім у районному будинку культури всіх об’єднала виставка заслуженого діяча мистецтв України Марини Соченко, яка представила понад 50 робіт, написаних в зоні АТО.

Вічна слава героям!

З привітальним словом до присутніх звернувся виконувач обов’язків голови Миронівської райдержадміністрації Костянтин Жданов.

До привітального слова також долучилися голова районної “Спільки воїнів АТО” Ігор Педченко та голова районної організації ветеранів України Ігор Савченко. А після перегляду виставки присутні подивилися виступ національно-патріотичного клубу “Яструб”, вихованці якого продемонстрували елементи бойової майстерності.

На більшості представлених Мариною Соченко картин — добровольці: Андрій Іванов, Сергій Бондаренко, Сергій Дімчук, Андрій Грицан, Євген Марчук та інші. Серед зображених на портретах воїнів є загиблі, а й є ті, хто продовжує боронити східні терени України. Одна з картин присвячена другій розвідгрупі батальйону “Донбас”, 9 бійців якої загинули під час виконання бойового завдання.

Наразі мисткиня готується до великої виставки, яка має відбутися в травні у Музеї шістдесятництва, а також хоче представити кілька експозицій своїх робіт у районах Київської області.

Матеріали підготував Едуард ОВЧАРЕНКО

Анна КОЛЕСНИКОВА,
кандидат філологічних наук

Барви мистецького слова

Відомий український письменник, лауреат Шевченківської премії Олександр Лупій відзначає дві знаменні дати у своєму житті: 80-річчя від дня народження і 60-річчя творчої діяльності.

Діяльність письменника, розпочата ще 1957 року збіркою “Вінки юності”, триває й сьогодні. Обдарованість і своєрідність таланту Олександра Лупія неодноразово відзначали критики. У передмові до збірки “Поетії” (1972) Андрій Малишко писав: “Пригляньтесь уважно до його писань, адже він весь повен тонкої акварельної прозорості і того хорошого оптимізму, що не цурається гострих граней чи болючих імпульсів людської душі”.

Поетичні й прозові твори письменника відзначаються помітним інтересом до історичного минулого українського народу, захопленням красою та багатством рідної землі, шанобливим ставленням до рідного краю. Письменника турбує минуле нашої землі у зв'язку із сучасними проблемами глобалізації та деморалізації суспільства. Зокрема безпосередньо це обов'язок перед батьківщиною та нащадками, які мають знати й цінувати національну культуру та мову. Критик О. Сливинський відзначав, що “усі твори О. Лупія, буквально кожен його рядок, безпосередньо чи опосередковано, публіцистично, а чи через образ, метафору, працюють на головне — формування в людській душі гуманістичного й особливо національно-патріотичного начала”. Своєю мистецькою ідеєю автор утілює в різних жанрових формах: роман, поема, балада, елегія, сонет, рубаї та ін. О. Мишанич порівнює лірику О. Лупія з поезією М. Рильського, знаходячи чимало спільного в стилі манері обох авторів, широті та безпосередності мовленнєвого вираження. Особливий ліризм поезії сприяв тому, що чимало з них були покладені на музику й здобули неабияку популярність: “Подай крилята” (муз. О. Білаша), “Якби ти знав, Богдане”, “Що тобі до того, соловію”, “Любімо Україну, українці” (муз. Л. Романчук), “Незабудки” (муз. К. Домінчена), “Ой то не зима” (муз. В. Губи), “Білий лелека” (муз. М. Збарзького).

О. Лупій одним із перших підтримав роман О. Гончара “Собор” у час, коли він піддавався жорсткій критиці. У своєму Щоденнику О. Гончар позначив: “...І сьогодні ж, в цей самий день, коли там “Собор” обкидають брулом, в “Літературній Україні” стаття “Собори душ людських” О. Лупія, в якій молодий письменник пише, що цей твір — свято української літератури. Аж так”. За свою принципову позицію він був звільнений із посади відповідального секретаря “Літературної України”, потрапив до “чорних списків” і тривалий час не міг знайти роботу. Стаття О. Лупія “Собори душ людських” виявляла протест автора проти нав'язувань та заборон, які існували в літературі тих часів. Автор виступив проти неправомірної ідкої критики на адресу роману О. Гончара, висвітливши справжню цінність твору, його літературно-мистецьку вартість. “Собор” насамперед сприймається як пісня світлих соборів людських душ, — пише він у статті, — як епопея величі нашого сьогодення із усією складністю, але й прозорістю, яка нуртує в кожному, хто любить, береже й творить прекрасне”. Такий художньо-естетичний підхід до аналізу твору українського письменника викликав дуже багато нарікань і надовго визначив долю митця. У книзі спогадів “Вікнина” (2005) В. Бровченко підтвердив, що твори О. Лупія були “небажаними для публіка-

ції” після статті на підтримку твору О. Гончара. “Отже, на питання, чи був маланчуківський “чорний список”, кому заборонялось “писати і рисувати”, з повною відповідальністю можу сказати, що був...”.

Твори О. Лупія видавали й за кордоном, зокрема, у Нью-Йорку виходить антологія Б. Кравціва “Шістдесят поетів шістдесятих років” (1967), де представлена лірика найкращих українських поетів, серед яких уміщено й добірку віршів О. Лупія. Твори письменника, присвячені Україні та її історії, відразу привернули увагу не тільки читачів, а й працівників відповідних органів. Письменника викликали до ЦК комсомолу та почали вести допит щодо його причетності до таких публікацій. Хоча О. Лупій не знав про видання своїх творів у цьому альманасі, його відразу зацікавив збірник з українською символікою на обкладинці. “Дивно, — закивав головою апаратник, — Коли читаєш твої вірші у такій підбірці, можна подумати, що ти націоналіст”. О. Лупію порадили виступити із заявою-протестом у пресі, яка б засуджувала дії видавців альманасу, але він цього не зробив. Згодом у видавництві “Молода Україна” (Торонто—Нью-Йорк) було опубліковано роман О. Лупія “Грань”. Видавали його поезії у періодиці української діаспори, зокрема в газетах “Наше слово” у Варшаві, “Українська думка” в Лондоні, у журналах “Дукля” (Словаччина), “Молода Україна” (Канада) тощо. 1971 року в Мюнхені виходить збірка літературно-критичних статей “Зруб і парости” Ю. Лавріненка, у ній автор використовує цитату з вірша О. Лупія, що образно ілюструє загальну концепцію його праці. “Метафора “зруб і парости” неначе витає в повітрі нашого часу, — зауважує Ю. Лавріненко. — Творчо відчув її львівський поет-шістдесятник Олександр Лупій”. Саме “паростями” називає науковець митців доби шістдесятництва, адже вони на духовному рівні засвоїли здобутки літератури Розстріляного Відродження.

Виокремлення історичної тематики у творчості О. Лупія зумовлене насамперед багатством історичного матеріалу, творчо переосмисленого письменником. Серед постатей, які стають предметом художнього зображення в прозових творах, представлені князь Данило Галицький, воевода Дмитро, гетьмани Богдан Хмельницький, Іван Виговський та ін. Грунтовним зображенням історичної

дійсності позначений роман “Падіння давньої столиці”. Стильовою домінантою зображення стає динамізм оповіді, перманентна зміна часопросторових позицій. У творі кілька сюжетних ліній, завдяки яким розкривається панорама тогочасного суспільства, виокремлюється галерея образів захисників рідного краю, городян і селян, військових і ченців, бояр, князів тощо. Виразним стильовим прийомом стає антитеза, що виявляється в протиставленні язичницького та християнського світоглядів, сільського та міського способу життя, слов'янської та монгольської культур. Зображення історичної доби в повісті “Гетьманська булава” відзначається за законами жанру більш сконцентрованим відтворенням однієї сюжетної лінії, що пов'язана з діяльністю гетьмана Івана Виговського. Стильовою домінантою твору стає динамізм та виразний психологізм, що виявляється в осягненні внутрішнього світу персонажа. Панорамність зображення визначає художній світ історико-пригодницького роману “Лицарі помсти”. Пригодницька інтрига, динамічний сю-

Молоді літератори П. Щириця, В. Діденко, П. Засенко та О. Лупій приймають автографи від Андрія Малишка

жет, реалізований у формі подорожі головного героя повною мірою відображає суспільно-національний колорит доби. На своєму шляху Іван Федоренко зустрічає представників різних верств населення — від невільників і наложниць до отаманів і козацьких старшин. Композиційно твір складається з послідовності епізодів, у яких відбуваються несподівані зустрічі, смертельні випробування, героїчні подвиги.

Визначальною національною домінантою у творчості О. Лупія є українська мова. У віршах зі збіроч останніх років “Непогора літери Г”, “Найдорожчий скарб”,

“Говоріть”, “Знайте рідну мову”, “Боротьба за рідну мову”, “Щоб вас почули”, “Рідної мови душа”, “Державна мова” виявляється система цінностей, пов'язана з вивченням, функціонуванням і використанням рідної мови. У цих віршах відстоюється першочергове значення мови для всього українського народу. Ліричний герой відображає мову як *найдорожчий скарб*, який дістався в спадок українцям: “Мов криницю для тебе її берегли, / Щоб наснагу черпав знов і знову. / Бережи і нащадкам своїм передай / Найдорожчий твій скарб — рідну мову”. Мова відображена у вірші наймогутнішим джерелом історичного й духовного досвіду народу, стає запорукою розвитку і людини. Композиційна будова вірша визначена трикратним анафоричним повтором (*Хто зрікається мови*), що розганяє думку ліричного героя про закономірність гармонійного розвитку особистості тільки засобами рідної мови (“Виявляти найвищі палкі почуття / Можна мовою тільки своєю”).

Мова зображена в тісному поєднанні з історією українського народу, її розвиток відбувається завдяки довготривалим процесам, наприклад, у вірші “Боротьба за рідну мову” хід мовного розвитку порівнюється із сівбою, використовується аналогія: *зерна* — слова, *грунт* — мовці, *будячця* — перешкоди для розвитку. Боротьба за мову стає ефективною тільки якщо мовці бережуть і шанують “мову пращурів своїх”. В інших віршах ліричний герой зупиняється на особливостях милозвучності української мови, її мелодійності. У вірші “Говоріть” стверджується, що багатство української мови можна пізнати за допомогою правильного добору мовних засобів (“Слів у мові мільйони, вибирайте найкра-

ленних творах О. Лупія. У віршах міститься заклик до використання ресурсів української мови, заперечення будь-яких альтернативних мов, які не можуть відтворити специфіку етнічного світобачення та заважають розвитку національної мови. Зазначимо також, що мова у творах письменника є джерелом натхненної поетичної праці: слово стає незнищеним скарбом, виявляє свідомі прагнення до звеличення, уславлення героїчних подій (“Сказати все”), висвітлює несвідомі бажання до самовираження, літературного покликання (“Таїна поезії”). Архітектонічним у віршах цієї тематики стає *слово*, що людство розуміє як першооснову всього сушого. У “Словнику символів” *слово* тлумачиться як “символ Бога, Логоса; Енергії Космосу... материнської мови; гігантського акумулятора інформації; досвіду; мудрості; духовності; етнічної самосвідомості; Вічності; Безмежності; духовного оберіга української нації”. У віршах О. Лупія ці значення поєднуються зі значенням *слова* як символу спадковості поколінь, важливою ланкою в розвитку національної єдності.

Отже, *нація, держава та історія* стають узагальнювальними естетичними домінантами лірики О. Лупія, відбивають основи поетичного мислення, стають основними об'єктами художнього аналізу.

Лірика письменника відображає різні тематично-змістові домінанти, серед яких постають культурно-історичні, індивідуально-авторські й онтологічно-антропологічні. Так, національна історія постає в ліриці О. Лупія предметом детального аналізу, розгляду закономірностей розвитку національної ідеї, відзначається багатоаспектністю ліричного зображення. Проводячи аналіз віршів, у яких показані події козацьких, відзначимо, що більшість творів об'єднані образом автора-оповідача. На першому плані постає висвітлення певної історичної постаті (Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, Івана Сірка) завдяки аналізу політичної чи військової діяльності, а найперше завдяки виявленню ролі особистості у формуванні української національної ідеї. Творам козацької тематики притаманний героїчний пафос, у них створено приклад відданого служіння батьківщині. Контрастним ідейно-емоційним тоном виокремлені ліричні твори повстанської тематики. Позиція ліричного героя часто виявлена в тексті експліцитно, за допомогою метафор, порівнянь, епітетів, риторичних фігур, анафор, висхідної градації. Ліричний герой відображає події національно-визвольних змагань, використовуючи образ батька, матері, відтворює крізь призму родинних взаємин трагедію всіх репресованих українських сімей. Твори повстанської тематики мають виразні біографічні подробиці й деталі.

Лірика письменника насичена багатьма образами та символами, які стають предметом осягнення протягом усієї творчості. Образ рідної землі, багатой та квітучої, відображено відповідно до циклічних природних змін, зумовлено часовими координатами зображення.

Отже, лірика О. Лупія відзначена тематичною та жанровою різноманітністю, виразною аксіологічною системою домінант, що відображено в багатовимірності лірики, насиченій змістовності всього поетичного набутку письменника.

Книжкова весна почалася!

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Саме це проголосила 15 березня головний редактор державного видавництва “Мистецтво” Інна Прибега під час офіційної церемонії відкриття книжкової виставки “Читай. UA” в Українському домі (Київ, вул. Хрещатик, 2). І хоча кризь вікна-вітрини проглядала засніжена і зальодовіла Європейська площа, усі присутні їй повірили. Бо ж весняний настрій створювали рясно розташовані стенди, вкриті яскравими обкладинками книжок, журналів і альбомів.

Початок виставки привітали і директор Українського дому Юрій Стельмащук, президент Української Асоціації книговидавців та книгорозповсюджувачів Олександр Афонін, поетеса Ганна Чубач. Привітали виставку перший заступник Голови Держкомтелерадіо України Богдан Червак та начальник Управління видавничої справи та преси Держкомтелерадіо України Олексій Кононенко.

Виставка тривала 4 дні — і кожен із цих днів зацікавлював відвідувачів різноманітними подіями: численні автограф-сесії літераторів, майстер-класи, дискусії за участю відомих українських письменників, літературознавців, художників та молодих авторів-початківців.

Серед авторів, яких представили майже 80 видавництв і ви-

давців, були й просвітяни Любова Голова та Павло Мовчан, а також любі українським читачам літератори Михайло Слабошпицький, Дмитро Павличко, Богдан Горинь, Неля Герасименко, Юрій Мищик, брати Капранови, Ірен Роздобудько, Сашко Дерманський, Марія Морозенко, Артем Полежака, Анатолій Сахно та десятки інших знаних і цікавих письменників.

власне українських авторів маємо ще й багато перекладної літератури, адже нині попит на неї зростає, а українські перекладачі дуже майстерно передають тонкі нюанси іншомовних творів. Маємо книжки, перекладені майже з усіх європейських мов. Співпрацюємо з турецькою компанією Sozler. Декілька років тому вони привозили свої книжки в Україну з російським перекладом, але вже два

Величезна кількість нових книжок, представлених на виставці, надихає. Радували стенди з яскравими, привабливими столами дитячої літератури українською мовою — бо саме з дитячої літератури починається у людини любов до книги і до рідної мови. “Наша виставка демонструє книжки тільки українською мовою, — зазначила організатор виставки, директор ТОВ ТДС-Експо Наталя Ключник. — Окрім

роки, познайомившись з нашими видавцями, видають українською мовою. Судячи з настрою, це пішло на користь їхній діяльності”.

На виставці представлено різноманітну літературу: наукову, публіцистичну, навчальну, довідкову, мистецтвознавчу, музичну, художню для дорослих і дітей, періодичні і газетно-журнальні видання, подарункові й мистецькі альбоми.

«Слово, обірване у Биківні»

У Музеї книги та друкарства України (м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 9, на території Національного Кієво-Печерського історико-культурного заповідника) відкрилася розширена версія фотодокументальної виставки “Слово, обірване у Биківні”.

Виставку підготували науковці Національного історико-меморіального заповідника “Биківнянські могили” за сприяння Українського незалежного видавництва “Смолоскип”. Вона розповідає про долі 28 представників покоління Розстріляного відродження, знищених упродовж 1937—1940 років у в’язницях НКВС УРСР у Києві та похованих на території таємної спецділянки у Биківнянському лісі.

У Биківні знайшли свій останній спочинок письменники Михайль Семенко, Майк Йогансен, Володимир Ярошенко, Андрій Михайлюк, Микола Борисов, Вероніка Черняхівська, Іван Маловічко, Мирослава Сопілка, Яків Воляний та інші.

Використані у виставці матеріали з архівно-кримінальних справ репресованих письменників та інші документи особистого характеру стисло відтворюють біографії митців, а також інформують про те, як комуністична тоталітарна система виокремлювала жертв і, пропускаючи кризь сито допитів і “очних ставок”, змушувала їх визнавати інкриміновані радянськими спецслужбами абсурдні звинувачення.

Також експонуються книжки письменників — жертв сталінських репресій із фондів Музею книги та друкарства України.

У виставці використано матеріали з фондів Галузевого державного архіву Служби безпеки України, Центрального державного архіву громадських об’єднань України, Державної наукової установи “Книжкова палата України імені Івана Федорова”, Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, Архіву СБУ в Харківській області, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України, Відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Державного архіву Харківської області, Музею видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького, Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка та приватних зібрань.

Виставка працює щодня, крім вівторка, з 10:00 до 17:00

Власн. інф.

Презентація книжки О. Панасюка «Давня Волинь...»

Микола ЦИМБАЛЮК

Серед присутніх у залі були народний депутат України минулих скликань Мирослав Горбатюк, журналістка з Українського інституту національної пам’яті Тетяна Привалко, письменник Василь Василяшко, краєзнавець, науковець Олексій Шпоть, лауреат Шевченківської премії історик Сергій Білокінь, викладач НаУКМА Луція Забава, скульптор Григорій Басанський, фахівець з питань релігії Василь Яковенко та інші небайдужі до рідної історії. Доповідач зацентрував увагу слухачів на тому, що державотворчі процеси в історії України, що закономірно, простежуються на кілька століть раніше київського періоду. Серед перших руських князів того часу виділяються імена Самослава, Прибіни, Добренти, Коцеляї (Гасила), а також Одоакра, який правив Римом в VII ст. н. е. цілих 14 років. До речі, під Зальцбургом збереглася могила Одоакра (він же Одоацер, Отко) з відповідним написом. З 627 року на західних теренах України існувала хорватська держава князя Самослава, яка перемогла аварів, франків, моравів та інших. Ця держава значно розширила свої межі та вплив у Чехії, Богемії, Саксонії, Польщі, Угорщині,

Нещодавно у приміщенні Товариства “Знання” України відбулася презентація книжки краєзнавця Олексія Панасюка “Давня Волинь та Велика (Біла) Хорватія”, яка побачила світ у видавництві ПРАТ “Волинська обласна друкарня” м. Луцька. Автор, колишній нейрофізіолог-дослідник, упродовж майже сорока років захоплювався дослідженнями в галузі краєзнавства, закінчивши 1983 року дворічні курси лекторів-екскурсоводів у Народному університеті при Українському товаристві охорони пам’яток історії та культури. Книга увібрала в себе матеріали відомого археолога-волинознавця Олександра Цинкаловського (“Стара Волинь та Волинське Полісся” 1986 р., Вінніпег, Канада) та львівського історика проф. Святослава Семенюка (“Історія українського народу”, 2010 р., Львів, “Апріорі”).

ні, Валахії, Волині, Галичині. Її спадкоємцем у X ст. н. е. став білохорватський князь Славник, який правив цілих 35 років. 981 року Великий київський князь Володимир вирішив повернути цю новостворену державу в підлеглість Києву. Це йому вдалося лише 993 року з допомогою чеського князя Пржемисла. Було спалено 26 поселень, хорватів вивезли на околиці Київської держави. Імовірно, що білі хорвати пішли на службу до Литви, значно укріпивши її позиції в Європі. Замість створення тандему дружніх держав на пограниччі з агресивними сусідами Угорщиною, Польщею Київ набув у особі білих хорватів для себе серйозного супротивника, який мав значні людські та економічні резерви. Зміцніла

Литва в XV ст. разом з Польщею легко захопили українські землі. Відвойовані важливі хорватські поселення Краків, Перемішль та інші міста Володимир Великий втратив уже через кілька років після цих подій. Вони перейшли до Польщі мирним шляхом через об’єднання князівських династій — польської та хорватської. Маємо повчальний приклад одностороннього вирішення конфліктної ситуації в Європі. І хоча Біла Хорватія на першому етапі протистояння була лише об’єктом реалізації інтересів зацікавлених держав і згодом зійшла з політичної арени, однак через кілька століть білі хорвати взяли реванш вкупі з Литвою. Нове державне утворення стало називатися Литовсько-Руським князівством, в

близьких слов’янських народів і не дає цілісної картини минулої України. Мовна та культурно-традиційна близькість волинян, хорватів та сербів свідчить про спільний етногенез цих народів. У книжці автор також намагається дослідити етнологію та історичні зв’язки інших слов’янських народів, що мешкали поза межами України, — в басейні річок Одри та Лаби. В Додатку 1 вміщено короткий життєпис автора, в якому описано пережиті його сім’єю трагічні епізоди з волинсько-польського конфлікту 40-х років минулого століття. В Додатку 2 автор представив газетні статті полемічного характеру. Одна з них (“Комуністична селекція в пошуках універсального солдата”) є результатом дослідження краєзнавцем характеру особливо жорстоких тортур над в’язнями Соловецького табору, який в умовах тоталітарної системи виконував особливе призначення. Автор як фізіолог робить висновок, що часто під виглядом покарання фактично проводились жорстокі біологічні дослідження над людьми з військовою метою.

якому білі хорвати грали провідну роль.

На думку доповідача, не менш цікавим може бути для читачів розділ з минулої Волині. Археологи засвідчують існування на землях Волині (с. Зимне) великих ремісничих та торгових поселень волинян чи, можливо, білих хорватів (V—VI ст. н. е.). Саме цей факт дає підстави думати про існування державних утворень на теренах Волині ще в ранньому середньовіччі. Отже, князівське правління в Україні було на кілька століть раніше від часів Аскольда, тому звуження нашої давньої історії веде до роз’єднання

Придбати цю цікаву й пізнавальну книжку можна на книжковому ринку м. Києва за адресою: ст. М “Петрівка”, книжк. р-к, ряд 34, м. 3, “Українська книжка”.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

В очікуванні Великодня

У Центрі української культури та мистецтва вже всьоме відрили виставковий проект “Сонячний Великдень”, який щовесни дарує українським родинам свято, наповнене великодніми звичаями та виробами народних майстрів з усієї України.

Мета проекту — підтримка українського декоративно-ужиткового мистецтва та залучення родин до вивчення великодніх звичаїв.

На гостей чекає персональна виставка розписних керамічних картин і тарелів переможця конкурсу “Великоднє диво”, який відбувався у рамках минулорічного “Сонячного Великодня”, Олега Керця; декоративний розпис по дереву від молодої художниці Олени Косінської та майстерні “Iva folk art” (м. Київ); вироби від майстерні “Sahno Art”: глиняні декоративні писанки від майстринь Богдани Федорової та Лілії Дяк; авторський живопис від вінницької художниці Мар’яни Сілагіної; сучасні ікони за старовинною технологією від Іконописної майстерні “Небо на землі” (м. Миколаїв). Також у рамках проекту передбачено понад 40 родинних заходів для дітей і дорослих, зокрема, майстер-класи, екскурсії. 60 народних майстрів з усієї України представляють великодню атрибутику. А у великодній крамничці охочі зможуть придбати святкові сувеніри.

— Хочу подякувати всім народним майстрам, які представляють у залах нашого Центру свою творчість. За ці роки у нас з’явилося коло народних умільців, які з нами постійно співпрацюють і щоразу приносять нові ідеї. Запрошую всіх на нашу майстер-класи, аби разом насолодитися сонячним святом, — зазначила куратор проекту Анастасія Горобець.

Гурт народної пісні “Божедари” представив автентичні зразки весняної обрядової народної творчості.

Українська народно-поетична творчість послужила основою для творення Мар’яною Сілагіною полотен “Гаївки”, “Прихід весни”, “Зв’язок з предками” та її триптиха “Свято на селі”. Інна Дубосар представила створені нею ікони “Святий Роман”, “Святий Миколай”, “Божа Мати”, “Святий архангел Михайл”, “Ікона Божої Матері “Нев’янучий світ”. Своє бачення Великодніх свят представили Ольга Денисюк (“Великодній час”, “Великоднє традиція”, “Великоднє абстракція”, “Великодній натюрморт”) і Олена Косінська (“Алегорія Великодня”, “Дарунок предків”, “Антологія Великодня”). Багатьом запам’яталися квіткові композиції Світлани Клименко “Півники”, “Бузок”, “Натюрморт”, “Півонії” та натюрморти

Венери Сабі “Півонії аромат”, “Тюльпани. Натюрморт”, “Спрага життя”, “Прохолода та тепло”, “Бузковий аромат”. Олег Крещ представив надглазуровий розпис, виконаний у стилі петриківського розпису, — “Закохане дерево”, “Щасття”, “У саду”, “Квітуче літо”, “Рідне дерево”, “Зорі”; Ольга Угнівченко, Тетяна Коновал та Олеся Токарська — писанки; Марія Халавко —

ляльки-мотанки: “Родючість і багатство”, “Ангел”, “Берегиня”, “Пасхальна голубка”, “Мати з дитиною”, “Семитравка”. А в картинах Роксолани Дудки “Юний фазан”, “Джерело натхнення”, “Весела парочка”, “У ранковому тумані”, “Святкові рибки”, “Файні куріпки” відчувається вплив Марії Примаченко.

Одне з центральних місць у проекті належить іконам від майстерні “Небо на землі”. Цю майстерню створили 2004 року в Миколаєві, де практично не збереглися церковні та іконописні традиції, тому їх створювали заново. З часом майстерня стала своєрідною іконописною школою, в якій миколаївські майстри практикують різноманітні живописні техніки та духовний зміст ікони. На переконання керівника майстерні, іконопис — не тільки володіння майстерністю, а ще й духовний подвиг. Тому справжніми іконописцями можуть стати не всі. Із багатьох учнів, які приходили до майстерні, залишилися працювати переважно молоді жінки. Сьогодні тут працюють Наталія Соболева, Марія Павелко, Катерина Цирулик, Сергій Павелко, Костянтин Самойленко.

Почуття прекрасного від студії «Пролісок»

Театральна студія “Пролісок”, що діє при Херсонському академічному музично-драматичному театрі ім. Миколи Куліша під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України Олега Натяжного, нещодавно відзначила своє перше десятиріччя.

Олег ОЛЕКСЮК,
м. Херсон

“Ми працюємо з обдарованими дітьми Херсонщини, прагнемо, аби зі стін нашої студії вийшли культурно освічені люди, які розуміються на мистецтві, яким притаманне почуття Прекрасного, які нестимуть одвічне і добре в масі”, — зізнався Олег Степанович.

Любов до театрального мистецтва зріднила вихованців студії в одну велику родину театроманів. 28 випускників студії “Пролісок” сьогодні навчаються у різних театральних вишах Києва, Харкова, Кракова та інших міст. А Ліза Неглядюк і Костя Рогань уже актори в Херсонському театрі.

Я був на прем’єрі однієї з п’яти вистав “Проліска”. Запальну, емоційно насичену, музично збагачену виставу “Алладін” показали на сцені театрального кафе театру імені Миколи Куліша. Юні артисти не просто грали, а проживали на сцені свої сценічні ролі. Театральні навички глядачам продемонстрували цього року випускники студії Валентин Фоменко (в ролі Чаклуна), Артем Сухіна (Алладін), Світлана Ніколенко (Мати) та Всеволод Рилєєв (Казкар), які мають намір вступати до Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. Івана Карпенка-Карого.

Також глядачів не залишила байдужими і майстерна гра зовсім юних акторів Марії Іллянди (Принцеса), В’ячеслава Буренка (Водовоз), Олі Тріус (Джин). Переповнена зала театру-кафе, де переважна більшість діти молодшого шкільного віку, від початку вистави і до кінця з величезним захопленням спостерігала за дійством на сцені. А це вже заслуга всієї команди, яка працювала над постановкою вистави, костюмами, декорацією та музичним супроводом.

Знайомтесь: Musica dal vivo — Ukraine

Цей молодий творчий колектив розпочав свою діяльність 2015 року. Він об’єднав професійних артистів, які пропагують власні ідеї розвитку музичного мистецтва крізь призму синтезу сучасного бачення та закономірностей класичного погляду на мистецтво загалом.

Пріоритетне завдання колективу — створення культурно-суспільного осередку талановитої молоді для задоволення потреб творчої самореалізації засобами мистецького дослідження і аналізу та виконавської практики. Його заснували, аби нести українську культуру в світ, зокрема народно-пісенну творчість та зразки світової музичної спадщини.

Кожна творча особистість колективу — універсальна людина, яка відома мистецтву і займає певну нішу в житті проекту. Артисти — синтез південної, східної, північної, центральної та західної України.

Олег Малик — директор та режисер проекту, оперний співак, поет, актор. Член творчої спілки “Асоціація діячів естрадного мистецтва України”. Це людина, яка у 28 років усвідомила, що музика — її покликання. Він вивчає стильові закономірності розвитку українського

мелосу, грає на багатьох музичних інструментах. Прагне нести нашу культуру у світ, аби нас — українців — упізнавали завдяки чудовій етністорії.

Серед виконавців Musica dal vivo — Катерина Малик — художній керівник, PR-менеджер проекту, співачка, композитор. Катерина Іващенко вправно поєднує кілька стилів співу. Наталка Ягодинець поєднує оперний спів із грою на бандурі. Ольга Дорошук — талановита оперна співачка та актриса. Олександр Скрипченко — актор і ведучий, він закликає всіх любити свою культуру, свою мову та звичаї. Ангел Георгієв — оперний співак. Дієдонне Нгелека — уродженець Конго (Африка). Він приїхав в Україну майже 10 років тому. Для нього це друга Батьківщина. Митець знає українську мову краще, ніж деякі громадяни нашої країни. Наталія Шкіра — пише патріотичну поезію та інтимну лірику. Катерина Телюк — креативна артистка оригінального жанру. Соломія Пеца-Ославська — піаністка. Даная Саулко — керівник шоу-балету “Вольтаж”.

Півроку тому в засновників проекту Олега та Катерини Маликів виникла

ідея втілити всі свої творчі задуми в авторський патріотичний мюзикл “Український вимір”. Олег написав лібрето, а Катерина — музику. А натхненниками цього задуму стали їхні діти. Мюзикл не розважальний, як більшість творів цього жанру. В основі сюжету — дві лінії, які уособлюють життя та смерть.

Хлопець заручається з коханою дівчиною, а незабаром йде на війну та гине. На сцені лунають монолози з живим звучан-

ням різноманітних інструментів, українські народні пісні в обробках відомих композиторів та авторському аранжуванні артистів колективу, танці та авторські пісні.

Прем’єра мюзиклу “Український вимір” відбулася у Вінниці 24 січня до Дня Соборності України і мала великий успіх.

Інформація надійшла від
Олега та Катерини МАЛИКІВ

Ірина Фотуйіма: «Думки нанизуєш на серце...»

На порозі весни...

Тут холодні дощі, що вкривають сліди порожнечі. Ну і добре, мабуть, бо ця спека собою п'янила. Розбавляєш любов, ну, а це не так легко, до речі. Це немов в молоко додавати густого чорнила. День іде навманя, заплітаючи миті у зграю, Розбиває думки і у клітку складає потроху. Ця розкута межа — то дорога до пекла чи раю? А можливо, то старт до безмежних шляхів на Голгофу?

Ти приборкуєш страх і від власних думок затерпаєш, І в пориві натхненнь відтираєш свідомість до крові, На порозі весни ти із квітів вінки вибираєш, Та у твоїх руках вони зразу стають, як тернові. Переплетені сні, як стихії в душі колобродять, Ця циклічність подій безкінечна, як сильне прокляття. І в реальність твою дивні спогади знову приходять, Бо то ж пам'ять людська є, напевно, найбільше розп'яття.

Загрузла, як в магму, у світі своїх сподівань, Ображена доля твоїми жонглює думками, Зв'язала слова аж занадто тугими нитками, Згубила надії у мареві власних бажань. Стояла в молитві, ніяк не знаходячи слів, Ця вічність блукала й нависла тепер над тобою. Ти, певно, забула, як важко лишатись святою, Коли відреклася від всіх імовірних богів. Вдихаєш повітря, нестерпне від зрад і обмов, Якими словами твій голос цю тишу порушить? Бракує повітря, безмежність зсередини душисть, Відчуєш на дотик, як венами бігає кров. Предтечею днів ти загорнеш своє небуття, Холодна вода аж свідомість твою облікає, І кожної ночі надія твоя помирає,

Є таке село Будзин на Дністрі. Ото родом із цього села і є молода особа, яка не любить називатися поетесою і не дуже часто пише вірші. Правда, вчиться вже 9-й рік, якщо брати до уваги педагогічний коледж, а тепер філфак Прикарпатського національного університету. Тепер стоїть перед вибором: іти на роботу, бо така-сяка вимальовується, чи вчитися далі з непевністю перспектив.

Я дивуюся, що в нас ще є на українській філології розумні й талановиті діти. Бо сьогоднішній принцип узаконеного навчання, т. зв. “болонський”, перевернутий з ніг на голову. І талановиті діти, як правило, зникають — по заграницях або ж рідних і чужих для них селах.

Ірина Фотуйіма вже друкувала свої вірші в журналі “Перевал” і була позаторік на нараді молодих літераторів у Тернополі. Вражень мала багато, але тримала їх у собі. Вірші добрі. Вірші зрілі. Вірші талановиті. Не знаю, чи додадуть вірші щастя їхній авторці, але виповнюють ходою децю позірно загонистою, хоч і дуже вразливою.

Євген БАРАН

А кожного ранку вертається знов до життя. Хай котиться мить у якийсь там сучасний прорив! І мчиш ти за нею, та совість твоя не встигає. Якщо хоч весна оцю прірву між нами з'єднає, То, певно, цей світ ще насправді таки не здурів.

Вони давно згубили свою святість. Грішиш в думках та мариш каяттям — Такі бажання спасу не пророчать. Не маєш влади над своїм життям, Та над таким ікони мироточать.

Гріхове причастя твоїх заялжених снів В гіркому світланку шукало солодку відраду. Зірвались із уст обережки за давних слів І раптом упали до стін твого райського саду.

Пусті міражі не такі, бо не мають страху. Чому не шукаєш для них пастуха, корифея? Отари думок не проходять прямого шляху, Вони не знайшли ще для себе пророка-Мойсея. Затьмарює душу не кількість дурних нагород, А прагнення бути сильнішим за власні бажання, Не хоче душа, як безстрашний єврейський народ,

Безтямно блукати пустелею свого страждання. Стривай, зупинись, хоч поруш оцю тишу німу (Вона проростає безчесним початком між нами)

м. Івано-Франківськ

Ігор ГАЛУЩАК,
Львів

Йосип Марухняк — член Національної спілки фотохудожників України, художник міжнародної федерації фотомитців AFIP, член Національної спілки журналістів України, член СОФУ (Світлове об'єднання фотографів — українців), учасник і призер міжнародних та всеукраїнських фотовиставок, лауреат обласної премії в галузі культури 2017 року в номінації “Журналістика і публіцистика” (премія ім. В'ячеслава Чорновола). Він — автор фотокниг “Молитва і пісня Михайла Вербицького”. В-во “Камула”. Львів. 2016; “Відлуння дзвонів Маркіяна Шашкевича”. В-во “Камула”. Львів. 2017; “Границі долі Осипа Маковея”. В-во “Камула”. Львів. 2017, співавтор книг і фотобльомів.

“Ця фотовиставка — не стільки до дати, а радше від душі”, — каже фотомитець, у якого Шевченкіана є домінуючою темою творчості і яку він уже увосьме пропонує глядачеві — й не лише львівському. Нині це новий виток світлинної Шевченкіани невідомого фотомайстра, яка експонувалась у Львові, Каневі, Мінську у різні роки й під різними назвами: “Ну що б, здавалося, слова...”, “Натхненні Кобзарем”, “Тарасовими шляхами”, “Шевченківськими місцями Білорусі”, “Тарас Шевченко на Львівщині (пам'ятники)”, “Свою Україну любить”...

Цю фотовиставку формує кілька тем: місця, пов'язані з Тарасом Шевченком у Санкт-Петербурзі, в Україні і в Білорусі, де він теж бував, ще один блок формують світлинні з циклу “Натхненні Кобзарем”, де йдеться про тих митців, яких надихнула творчість Шевченка, й авторська інтерпретація творів Кобзаря із циклу “Читаючи Шевченка”.

“2001 року група львівських художників, яких надихнув тодішній директор Палацу мистецтв Роман Наконечний, здійснила цікаву поїздку в Санкт-Петербург і відвідала пам'ятні місця, пов'язані з Коб-

Запрошує Йосип Марухняк

У стінах Національного університету “Львівська політехніка” відбувається виставка “Любітеся, брати мої, Україну любіте...”. Це вже 24-та персональна фотовиставка відомого львівського фотомитця Йосипа Марухняка, і присвячена вона 204-річчю від дня народження Тараса Шевченка.

Пам'ятник Тарасу Шевченку в Слуцьку, Білорусь

зарем. Це й надало імпульс натхненню львівських митців і відобразилося в їхній подальшій творчості, що було згодом представлено на різних виставках, — розповідає Йосип Марухняк. — Я був учасником поїздки і задокументував події. Сьогодні це вже історія. Звичайно, документував місця, пов'язані зі світлою пам'яттю Тараса Шевченка. Велике враження на нас усіх справила “Академія художеств”, де він навчався і жив у маленькій мансардній кімнатці, зі сходи, на яких обірвалося його життя, Літній сад, куди він ходив малювати з природи... Пізніше були поїздки художників до Канева і Білорусі, де ми теж відвідали міс-

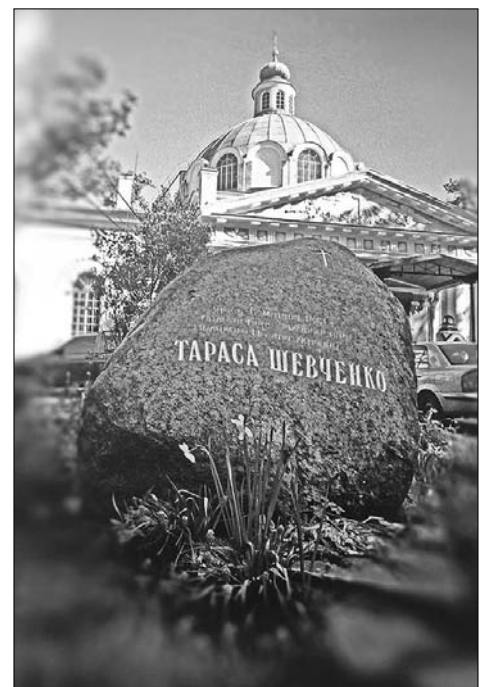
ця, пов'язані з Тарасом Шевченком, про які мало хто знає. Дещо з цього доробку представлено на фотовиставці... Це були роки великого національного піднесення, відродження нації, і хотілося глибше торкнутись до творчості Шевченка. Це піднесення було відчутне у творчих майстернях художників”.

Окремий блок Марухнякової Шевченкіани — світлинні із зображеннями пам'ятників Кобзарю. “Нині встановлено 1384 пам'ятників, бюстів і скульптурних комплексів Тарасові Шевченкові у 35 країнах світу на всіх континентах. За цим показником на нашій планеті геній українського духу поступається лише Будді. Звісно, мені не вистачить і кількох творчих життів, аби відвізати всі місця й показати їх широкому своїм фотооком у найкращому

дати всі загалом

У світлиці Тараса

Місце першого захоронення Т. Шевченка в С.-Петербурзі, Смоленське кладовище

світлі. Але, сподіваюсь, що моя Шевченкіана, котрою я займаюсь уже низку років, буде цікавою для галицького глядача”, — каже автор.

Варто додати, що вагомими мистецькими подіями в житті Львівщини стали фотовиставки Йосипа Марухняка, присвячені не лише Тарасові Шевченку, а й 200-літнім ювілеям видатних постатей України: Маркіянові Шашкевичу та Михайлові Вербицькому, авторів мелодії Державного гімну, об'єднані спільною тематичною рубрикою “Великі ювілеї”. Окрім цих експозицій, великий резонанс серед громадськості та у пресі мали фотовиставки “Мені життя прожитого не жаль...” (до 75-ліття Романа Лубківського), “Вітай життя!”, “Вишнева віхола”, “Світ грає мерехтливо” (за мотивами творчості Богдана-Ігоря Антонича), “В дорогу! Іду, моя доле...” (до 150-річчя Осипа Маковея) та інші.

Анна КОСМАЧ. Капає зі стріхи — перезимували!..

Весна у горах запізнала...
І звідки б крихітку тепла?!
Вже ніжна маргаритка біла
Поміж снігами розцвіла.
Ще бузьки гріють чорні крила,
Леди! Леди — несе вода...
А скромна диво-квітка біла
З-під снігу в душу загляда.
Як часто отаке буває —
Серед хурдель і холодів —
Вже первоцвіт тебе стрічає,
Хоч цього ти б і не хотів,
Бо з неба сплеться сніжниця,
Вітрець... А холод — до кісток...
І сонце...
Сонце — для годиться —
на кілька ніжних пелюсток...
Здивуюся і порадію?
О ні! Зажурюся чогось...
Знайду сухий листок — й накрию...
А ну, як вдарить ще мороз?
...Не поспішайте, первоцвіти,
Хай першою зросте трава!
Я буду вам не менш радіти,
Я буду вас не менш любити,
Як з'явиться за день чи два...

.....
Не поспішайте, первоцвіти,
Спокуса ходить без жалю:
Не легко так сиріт глядіти,
Не кожен схоче їм радіти...
Це будуть тільки ваші діти...

P. S. Я вас — люблю!..

Дивна музика луна —
Диригує ж бо весна.
І дзвенять з усіх боків
Солоспіви солов'їв.
Роздзичкалися джмелі,
Закружляли журавлі...
В хороводі солов'я
Ожила душа й моя,
Я запитую весну,
Чи її наздожену?
...Тяжко вибратись з зими
З обгорілими крильми.
А вона відповіда:
— Ти, мов з чуркала вода,
Ти, мов плуг у борозні,

Твоя вдача по мені...
Ти, мов ластівки крило,
Нам би добре вдвох було!
Піднялася в небеса
В стужі стомлена душа —
В світ, де гніздиться Краса,
В слід з весною по-с-пі-ша-а-а!
Бо весни пора, як мить,
Треба нам обом спішити.
...Дивна музика луна —
Диригує ж бо весна!
Я лиш — скромний музикант,
Та прийміть і мій талант:
Чи я — тенор, чи я — бас,
Хор і соло водночас.

Мамине тепло

Ранок, п'ята,
Ще б поспати —
Ластівка не спить.
Підрастають ластів'ята —
І вона летить...
Підрастають ластів'ята —
І вона летить,
Щоб усіх погодувати,

Як душа велить.
І тріпочуть чорні крильця —
Ні зоря, ні світ.
Мамам спокій тільки сниться
До старечих літ.
Мамам спокій тільки сниться
До старечих літ.
Годувати, доглядати,
Щоб в добрі росло,
Потім вчити в вись літати,
Підставлять крило.
Поки сонця, поки світу, —
Так завжди було:
Допоможе нам злетіти
Мамине тепло.

Хмаро, пречорна градова хмаро!
Перекуй свій меч на орало.
Будеш хліба ростити
І поміж нас ходити,
Я тобі вишу свиту,
Чоботи дам хромові.
В красній святковій промові
Буду тебе хвалити.
Скажу:

— Яка трудівниця,
Мудра і роботяща!
З неба над нами глумитися —
Справа пропаща.
Хмаро, пречорная хмаро,
Скажи-но:
— Я градом не вдарю!
...Землю до осені з маю
Тобі доручаю.

Ця весна, що так рано прийшла,
Вона строга, неначе мати,
І не хоче тепла випустити,
Щоб верба до пори не цвіла,
(Потім може про це шкодувати).
От і дивиться строго з порога —
Хто пішов, як пішов і куди,
Щоб не збився, крий Боже, з дороги
Й не накоїв собі біди.
Ранній цвіт звеселяє світ,
Але рідко заходить у зав'язь
Й краще б зважити на це зараз,
Ніж в пору уже сивих літ.
...Ця весна, що так рано прийшла,

Може, й більше мене засмутила,
Вона, мабуть, старе не простила,
Тому в дім мій тепла не впустила,
А в душі сніг-дощі розвезла.
Не тримаю на неї зла,
Маю те, що собі заслужила.
Хай втекло, чим давно дорожила,
Ким була, й чим, до краплі, жила.
А все ж прошу — тепла!
Бо у всьому — межа і міра.
Холод — брат порожнечі й біди...
Ну, куди мені далі втекти,
Ну, які мені чари знайти,
Щоб надія і віра зіграла.
...Ця весна, що так рано прийшла —
Вона мною ще вчора була...
Але строгих не дуже люблять:
Вони скупо так гріють й голублять
І не терплять брехні і зла.
...Ця весна, що так рано прийшла,
Запізніло, а все ж — розцвіла...
(Вона мною ще вчора була).

Капає зі стріхи:
Кап та кап...
Позбираю в міхи,
Зроблю трап.
І по трапу тому
Побіжу...
Що було потому,
Не скажу.
Чи далеко трапом
Я зайшла,
Чи чого бажала,
Те й знайшла?!
Якщо знайду скарб,
То зроблю “хап”.
Якщо буде хлам —
Віграм віддам.
Вітер мою яблуньку
Обтрусив,
Щонайкраще яблучко
Надкусив.
І свистить, що яблунька
Не моя,
І шумить, що яблучко
З'їла я.
Візьму в свідки дідька
Й докажу,
Лиш по трапу з крапель
Пробіжу.

c. Білоберезка (Гуцульщина)

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2018

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 76

на 1 місяць	14 грн 56 коп.	на півроку	80 грн 90 коп.
на 3 місяці	42 грн 25 коп.	на рік	159 грн 20 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЦУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,

вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у березні — 13 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

